

T.C.
SABAHATTİN ZAİM ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK BİLİM DALI

PSİKOLOJİK DANIŞMANLARIN ÇOK KÜLTÜRLÜ PSİKOLOJİK
DANIŞMA YETERLİKLERİNİN PSİKOLOJİK DANIŞMA
BECERİLERİNİ YORDAMA DÜZEYİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

İrfan Korban

İstanbul

Ocak, 2018

T.C.
SABAHATTİN ZAİM ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK BİLİM DALI

**PSİKOLOJİK DANIŞMANLARIN ÇOK KÜLTÜRLÜ PSİKOLOJİK
DANIŞMA YETERLİKLERİNİN PSİKOLOJİK DANIŞMA
BECERİLERİNİ YORDAMA DÜZEYİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

İrfan Korban

Danışman: Prof. Dr. Halil EKŞİ

İstanbul

Ocak, 2018

JÜRİ ÜYELERİNİN İMZALARI

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne,

Bu çalışma jürimiz tarafından Eğitim Bilimleri Anabilim Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ/DOKTORA TEZİ ÇALIŞMA RAPORU olarak kabul edilmiştir.

Başkan Prof. Dr. Halil EKŞİ.....

Üye Yrd. Doç. Dr. Bilal YILDIRIM.....

Üye Yrd. Doç. Dr. Turgay ŞİRİN.....

Onay

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

Prof. Dr. Ömer ÇAHA

Enstitü Müdürü

BİLİMSEL ETİK BİLDİRİMİ

Yüksek Lisans tezi olarak hazırladığım “Psikolojik Danışmanların Çok Kültürlü Psikolojik Danışma Yeterliklerinin Psikolojik Danışma Becerilerini Yordama Düzeyi” adlı çalışmanın öneri aşamasından sonuçlanmasına kadar geçen süreçte bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle uyduğumu, tez içindeki tüm bilgileri bilimsel ahlak ve gelenek çerçevesinde elde ettiğimi, tez yazım kurallarına uygun olarak hazırladığımı, bu çalışmamda doğrudan veya dolaylı olarak yaptığım her alıntıya kaynak gösterdiğimi ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu beyan ederim.

İrfan KORBAN

İstanbul, 2018

TEŞEKKÜR

Yüksek Lisans eğitimin boyunca, araştırmam ile ilgili desteklerini esirgemeyen, yaptığı yorumlar, öneriler sayesinde olaylara bakış açımı değiştiren ve beni geliştiren değerli hocam, Prof. Dr. Halil Ekşi`ye saygılarımı sunar ve teşekkür ederim.

Akademik anlamda beni buraya taşıyan, beni destekleyen ve bana dokunan tüm lisans ve lisansüstü hocalarıma, tez çalışmama katkı sunan, maddi manevi beni destekleyen arkadaşlarıma saygılarımı sunar, teşekkürü bir borç bilirim.

Son olarak, akademik hayatım boyunca desteklerini esirgemeyen, beni bir an olsun yalnız bırakmayan, varlıklarıyla güçlü olmamı sağlayan “Ailem”... İyi ki varsınız. Hepinize teşekkür ederim.

İrfan KORBAN

ÖZET

PSİKOLOJİK DANIŞMANLARIN ÇOK KÜLTÜRLÜ PSİKOLOJİK DANIŞMA YETERLİKLERİNİN PSİKOLOJİK DANIŞMA BECERİLERİNİ YORDAMA DÜZEYİ

İrfan Korban

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Halil EKŞİ

Ocak – 2018, 71 + XII Sayfa

Bu çalışmanın amacı, Psikolojik danışmanların, çok kültürlü Psikolojik danışma yeterliklerinin, psikolojik danışma becerilerini yordama düzeyini araştırmaktır. Araştırmanın evreni, İstanbul Avrupa yakası olarak belirlenmiş olup, bu evrenden çok aşamalı örneklem yöntemiyle seçilen 270 psikolojik danışman (174’ü (%64,4) kadın, 96’sı (%35,6) erkek) da örneklem olarak belirlenmiştir. Araştırmada Genel Tarama modellerinden ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. Araştırmada “Demografik bilgi formu”, “Çok kültürlü Psikolojik Danışma yeterlik Ölçeği (ÇKPDYÖ)” ve “Psikolojik Danışman Becerilerini Ölçmek için Danışma Beceri Ölçeği (DBÖ)” veri toplama araçları olarak kullanılmıştır. Verilerin analizinde “Bağımsız iki örnek t-testi”, “Tek yönlü varyans analizi” ve “Doğrusal Regresyon analizi” gibi yöntemlerden yararlanılmıştır. Araştırma sonucunda Psikolojik danışmanların, çok kültürlü psikolojik danışma yeterliklerinin, danışma becerileri alt boyutlarından olan “Analitik beceriler”, “Zor danışanlar ve sosyokültürel farklılıklar” faktörlerini yordadığı görülmüştür. Özetle, Psikolojik danışmanların, danışma sürecinde, bir güç olarak faydalandığı çok kültürlü psikolojik danışma yetkinliklerinin, danışma becerilerini anlamlı düzeyde yordadığı görülmüştür.

Anahtar Sözcükler: Çok kültürlülük, Çok kültürlü Yeterlik, Analitik beceriler, Zor danışanlar ve sosyokültürel farklılıklar.

ABSTRACT**THE PREDICTIVE LEVEL OF MULTICULTURAL PSYCHOLOGICAL
COUNSELING COMPETENCIES ON COUNSELING SKILLS AMONG
COUNSELORS****İrfan KORBAN****Supervisor: Prof. Dr. Halil EKŞİ****2018- January Page:71 + XII**

The purpose of this study is to investigate the prediction level of multicultural psychological counseling competencies on Counseling skills among psychological Counselors. The universe of this study was identified as Istanbul European side and 270 psychological counselors (174 (64.4%) female and 96 (35.6%) male) were selected as sample with multi-stage sampling method. Relational scanning model was used in general Survey models. The "Demographic information form", "Multicultural Counseling competency Scale" and "Counseling Skill Scale for Measuring Psychological Counseling Skills" were used as data collection tools in the research. In the analysis of this research, methods such as "Independent samples t test", "One way ANOVA" and "Linear regression analysis" were used. As a result of this study, significant prediction levels were found between multicultural competencies of psychological counselors and "Analytic Skills", "Difficult client and sociocultural differences" in the sub-dimensions of counseling skills. In sum, Multicultural counseling competence, in which use as a force in counseling process, has contributed positively to the counseling process.

Key Words: Multiculturalism, Multicultural Competency, Analytic skills, Difficult counselors and sociocultural differences.

İÇİNDEKİLER

JÜRİ ÜYELERİNİN İMZA SAYFASI	i
BİLİMSEL ETİK BİLDİRİMİ	ii
TEŞEKKÜR	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT	v
İÇİNDEKİLER	vi
TABLolar LİSTESİ	ix
KISALTMALAR LİSTESİ	xi
EKLER	xii
I. BÖLÜM: GİRİŞ	1
1.1 Problem Durumu	1
1.2 Amaç	4
1.3 Önem	5
1.4 Varsayımlar	7
1.5 Sınırlılıklar	7
1.6 Tanımlar	7
II. BÖLÜM: KURAMSAL ÇERÇEVE	9
2.1 Kültür	9
2.1.1 Kültür, Psikolojik Danışma, Psikolojik İşlevsellik.....	10
2.1.2 Kültürel Anlamda Türkiye’de Danışan – Danışman Profili	11
2.2 Çok Kültürlülük.....	13
2.2.1 Çok Kültürlü Psikolojik Danışma	14

2.2.2 Çok Kültürlü Psikolojik Danışma Yeterliği	15
2.3 Psikolojik Danışmanların Çok Kültürlü Yeterlikleri ve Danışma Becerileri	17
2.4 Çok Kültürlü Psikolojik Danışma Yeterliği ve Psikolojik Danışman Eğitimi	19
2.4.1 Türkiye’de Çok kültürlü Psikolojik Danışma Yeterliğinin, Psikolojik Danışmanlık eğitimindeki yeri	20
2.4.2 ABD’de Çok kültürlü Psikolojik Danışma Yeterliğinin, Psikolojik Danışmanlık eğitimindeki yeri	21
2.5 Psikolojik Danışmanlık Eğitiminde Süpervizyon	22
III. BÖLÜM: YÖNTEM	24
3.1 Araştırma Modeli	24
3.2 Evren ve Örneklem	24
3.3 Veri Toplama Araçları	29
3.3.1 Demografik Bilgi Formu	29
3.3.2 Çok Kültürlü Psikolojik Danışma Yeterlik Ölçeği (ÇKPDYÖ)	29
3.3.3 Danışma Beceri Ölçeği (DBÖ)	30
3.4 Verilerin Toplanması	31
3.5 Verilerin Analizi	31
IV. BÖLÜM: BULGULAR	33
4.1 Çok kültürlü yeterlik toplam puanına yönelik bulgular	33
4.2 Danışma becerileri toplam puanına yönelik bulgular	33
5. Çok kültürlü yeterlik ve danışma becerilerine yönelik bulgular	34
5.1 “Bilgi” faktörü ve danışma becerilerine yönelik bulgular	35
5.2 “Beceri” faktörü ve danışma becerilerine yönelik bulgular	36

5.3 “Farkındalık” faktörü ve danışma becerilerine yönelik bulgular	37
5.4 Çok kültürlü yeterlik ve cinsiyete yönelik bulgular	39
5.5 Çok kültürlü yeterlik ve yaş düzeyine yönelik bulgular.....	40
5.6 Çok kültürlü yeterlik ve mesleki deneyime yönelik bulgular	41
5.7 Çok kültürlü yeterlik ve “Kültüre Duyarlı Psikolojik Danışma” veya muadili bir dersi alıp almama durumuna yönelik bulgular	42
5.8 Çok kültürlü yeterlik ve “Kültüre Duyarlı Psikolojik Danışma” veya muadili bir dersi yeterli bulup bulmama durumuna yönelik bulgular	43
5.9 Danışma becerileri ve cinsiyete yönelik bulgular	45
6. Danışma becerileri ve yaş düzeyine yönelik bulgular	47
V. BÖLÜM: SONUÇLAR, TARTIŞMA VE ÖNERİLER	49
5.1 Sonuçlar.....	49
5.2 Tartışma.....	52
5.3 Öneriler.....	57
VI. KAYNAKÇA.....	60
VII. EKLER.....	65

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1. Katılımcıların Cinsiyeti.....	25
Tablo 2. Katılımcıların Yaşları.....	25
Tablo 3. Katılımcıların Yaş Ortalamaları.....	25
Tablo 4. Katılımcıların Mezun Oldukları Program	25
Tablo 5. Katılımcıların Çalıştığı Kademe veya Kurumlar	26
Tablo 6. Katılımcıların Mesleki Deneyimleri	26
Tablo 7. Katılımcıların Hayatlarının Büyük Bölümünü Geçirdikleri Yer	26
Tablo 8. Katılımcıların Anne Eğitim Düzeyi	27
Tablo 9. Katılımcıların Baba Eğitim Düzeyi.....	27
Tablo 10. Katılımcıların Gelir Düzeyi	27
Tablo 11. Katılımcıların Lisans veya Lisansüstü eğitimlerinde "Kültüre Duyarlı Psikolojik Danışma" veya Muadili bir dersi alıp almadıklarını içeren tablo	28
Tablo 12. Katılımcıların Lisans veya Lisansüstü eğitimlerinde "Kültüre Duyarlı Psikolojik Danışma" veya Muadili bir dersi yeterli bulup bulmadıklarını içeren tablo	28
Tablo 13. Katılımcıların Süpervizyon Eğitiminin Düzeyi	28
Tablo 14. Psikolojik Danışmanların Çok kültürlü yeterlik alt boyutlarına ait toplam puanlar.....	33
Tablo 15. Danışma beceri düzeyleri toplam puanları.....	34
Tablo 16. Çok kültürlü yeterliğin, danışma beceri düzeylerini ne düzeyde yordadığını gösteren Doğrusal Regresyon analizi sonuçları.....	35
Tablo 17. Çok kültürlü yeterlik faktörlerinden olan "Bilgi" faktörünün, danışma beceri düzeylerini ne düzeyde yordadığını gösteren Doğrusal Regresyon analizi sonuçları	36

Tablo 18. Çok kültürlü yeterlik faktörlerinden olan “Beceri” faktörünün, danışma beceri düzeylerini ne düzeyde yordadığını gösteren Doğrusal Regresyon analizi sonuçları	37
Tablo 19. Çok kültürlü yeterlik faktörlerinden olan “Farkındalık” faktörünün, danışma beceri düzeylerini ne düzeyde yordadığını gösteren Doğrusal Regresyon analizi sonuçları	38
Tablo 20. Çok kültürlü yeterlik puanlarının, cinsiyete göre farklılık gösterip göstermediğini içeren Bağımsız İki Örnek t-testi sonuçları.....	39
Tablo 21. Çok kültürlü yeterlik puanlarının, yaş düzeyine göre farklılık gösterip göstermediğini içeren Tek Yönlü Varyans Analizi sonuçları	40
Tablo 22. Çok kültürlü yeterlik puanlarının, mesleki deneyime göre farklılık gösterip göstermediğini içeren Bağımsız İki Örnek t-testi sonuçları.....	41
Tablo 23. Çok kültürlü yeterlik puanlarının, “Kültüre Duyarlı Psikolojik Danışma” veya muadili bir dersi alıp almama durumuna göre farklılık gösterip göstermediğini içeren Bağımsız İki Örnek t-testi sonuçları.....	42
Tablo 24. Çok kültürlü yeterlik puanlarının, “Kültüre Duyarlı Psikolojik Danışma” veya muadili bir dersi yeterli bulup bulmama durumuna göre farklılık gösterip göstermediğini içeren Tek Yönlü Varyans Analizi sonuçları	44
Tablo 25. Danışma beceri düzeylerinin, cinsiyete göre farklılık gösterip göstermediğini içeren Bağımsız İki Örnek t-testi sonuçları.....	45
Tablo 26. Danışma beceri düzeylerinin, yaş düzeylerine göre farklılık gösterip göstermediğini içeren Tek Yönlü Varyans Analizi sonuçları.....	47

KISALTMALAR DİZİNİ

- AACD:** American Association for Counseling and Development / Amerikan Psikolojik Danışma ve Gelişim Derneği
- ABD:** Amerika Birleşik Devletleri
- ACA:** American Counseling Association / Amerikan Psikolojik Danışma Derneği
- AMCD:** Association for Multicultural Counseling and Development / Çok kültürlü Psikolojik Danışma ve Geliştirme Derneği
- APA:** American Psychological Association / Amerikan Psikoloji Derneği
- CARCEP:** The Council for the Accreditation of Counseling and Related Educational Programs / Psikolojik Danışma ve İlgili Eğitim Programları Akreditasyon Kurulu
- COSI:** Counseling Self-Estimate Inventory / Danışma Öz - Tahmin Envanteri
- ÇPDYÖ:** Çok Kültürlü Psikolojik Danışma Yeterlik Ölçeği
- DBÖ:** Danışma Beceri Ölçeği
- PDR:** Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik
- TDK:** Türk Dil Kurumu

EKLER

Ek 1: Demografik Bilgi Formu

Ek 2: Çok Kùltürlü Psikolojik Danışma Yeterlikleri Ölçeği (ÇKPDYÖ)

Ek 3: Psikolojik Danışman Becerilerini Ölçmek için Danışma Beceri Ölçeği (DBÖ)

Ek 4: Çok Kùltürlü Psikolojik Danışma Yeterlikleri Ölçeği (ÇKPDYÖ) izni

Ek 5: Psikolojik Danışman Becerilerini Ölçmek için Danışma Beceri Ölçeği (DBÖ) İzni

BÖLÜM I

GİRİŞ

Bu bölümde, Problem durumu, Amaç, Önem, Varsayımlar, sınırlılıklar ve araştırma da geçen tanımlar ele alınmıştır.

1.1 Problem Durumu

İnsanlar, gün geçtikçe kültürün etkisini daha fazla hissetmekte ve diğer toplumların kültürlerine hızlı bir şekilde adapte olabilmektedir. Bunun yanı sıra salt kültüre bağlı yaşayan toplumlar, gün geçtikçe katı çizgilerini esnetip, homojen yapılarını değiştirerek, diğer kültürlerle de etkileşime geçmekte ve dinamik bir yapı oluşturmaktadırlar (Mercan, 2016). Yerel kültürler yerini evrensel kültürlere bırakmaktadır. Etkileşimlerinde kültürün yanı sıra diğer faktörlerin de etkilerini görebiliriz. Küreselleşme ile beraber gelen toplumsal değişimler, sosyal ve kültürel ilişkileri uluslararası seviyeye çıkarırken, çok kültürlü yaşayış biçimini de zorunlu kılmıştır (Ergin, 2011). Buna bağlı olarak insanlar dünya vatandaşı olma konusunda emin adımlarla ilerlemektedir. Dolayısıyla çok kültürlülük (Multiculturalism) kavramı, küreselleşme (Globalization) kavramından çok ince bir çizgi ile ayrılmıştır.

Çok kültürlülük, dil, din, ırk, eğitim, etnik yapı, cinsiyet, cinsel yönelim, sosyal sınıf, kişinin engel durumu ve diğer kültürel değişkenlerin farkındalığı ile ilgili bir kavramdır (American Psychological Association, 2002). Jackson (2006) çok kültürlülüğü şöyle tanımlamıştır; farklı kültürlerden insanların kültürel kimliklerini kaybetmeden yaşayabilmeleri, birbirleriyle paylaşım yapabilmeleri, birbirlerine zarar vermeden etkileşime geçebilmelerini sağlayan çoğulcu bir kavramdır. Bu kavramın içinde yer alan değişkenlerdeki çatışmalara ve sorunlara değinerek, değişkenleri analiz etmeye ve çözümler getirmeye çalışan kavram da yine çok kültürlülük kavramıdır (Parekh, 2001). Çok kültürlülük küresel bir olgudur; internet, sosyal medya gibi ağlar bizi birkaç saniye içinde dünyanın her yerinden geniş bir yelpaze ile buluşturur. Küresel sorunlara çözüm getirebilmek ve küresel düzeyde çok kültürlü farkındalığı kazandırabilmek için bunu yaymak büyük bir öneme sahiptir (Pedersen

& Ratts, 2014). Dolayısıyla bireylerin kişiler arası iletişimini, iletişimde anlaşılabilirliğini, yaşam tarzını, beden duruşu ve imajını da yakından ilgilendiren bir kavramdır. Bu bilgilere dayanarak çok kültürlülüğün, yerel kültürden küresel kültüre adapte olabilme, farklı kültürleri ayırt edebilme, çeşitli sosyal sınıflar arasında bağ kurabilme, kişinin dini, eğitim düzeyi, cinsel yönelimi hakkında fikir yürütebilme gibi özelliklerini sayabiliriz. Çok kültürlü eğitim, çok kültürlü düşünce ve politikaların, eğitimin içinde olması gerektiğini savunan bir kavramdır. Gelişmiş ülkelerin, eğitimlerinde sıkça yer verdiği ve insanların farklı kültürler ile iletişim halinde olmalarını, bu kültürleri hoş karşılamalarını, eğitimde olumlu tutum geliştirmelerini sağlayan eğitimde fırsat eşitliğini savunan, kişinin farklı bakış açılarını ve fikirlerini analiz edebilmelerini sağlayan bir kavramdır (Cırık, 2008; Koçak & Özdemir, 2015; Tortop, 2014). Dolayısıyla çok kültürlülük kavramının kişiselleştirilmesi ve hayata geçirilmesi, kişinin sosyokültürel yapısına ve hayat tecrübesine bağlı olduğu kadar, aldığı çok kültürlü eğitim ile de doğru orantılı olduğunu söyleyebiliriz.

Kültürün, profesyonel yardım mesleklerindeki kritik önemi yaklaşık olarak 50 yıldır tartışılmaktadır (Kağnıcı, 2013). Özellikle literatürde çok kültürlülük konusunda yapılan çalışmalarda 1997-2001 yılları arasında ciddi bir artış gözlenmiştir (Kararımak,2008). Danışmanlık sürecinde, danışman ve danışanın insan olmaktan kaynaklanan, dini inançları, ahlaki değerleri ve tutumları, kültürel değerleri terapötik süreci etkileyen önemli unsurlardır (Akdoğan & Ceyhan, 2011). Pedersen (1991)'e göre düşünce ve davranışlarımızın kültürel kalıpları; fikirlerimizi, kararlarımızı etkilemek ve hayatlarımıza yön vermek için biz doğmadan önce hazırlanmıştır. Bu konuda çok kültürlü psikolojik danışmanlık eğitimi ise ırk kimliğinin geliştirilmesine, kişisel ve toplumsal önyargıların azaltılmasına, kültürel kalıplaşmış davranışların keşfedilmesine ve toplumdaki etnik azınlıkların deneyimlerine odaklanmaktadır (Parker & Schwartz, 2002). Fakat Çok kültürlü bakış açısı, mevcut yardım mesleklerini, farklı kültürlerdeki danışanlara yeterli yardımı sunmadığı ve yetersiz kaldığı konusunda eleştirmiştir (Sue, Ivey ve Pedersen, 1996).

Psikolojik danışman adayları, lisans eğitimlerinde empati, koşulsuz kabul, saygınlık ve süreci yakından ilgilendiren birçok terapötik gücü öğrenmektedirler. Ancak bu konular her ne kadar içselleştirilmiş ve hayata geçirilmiş olsa bile Psikolojik Danışman adayları mesleğe başladıklarında, danışmanlık sürecinde müdahale aşamasında kendi kültürel geçmişinden ve danışanın kültüründen etkilenecekleri aşikârdır (Kağnıcı, 2013). Danışmanın bağlı olduğu kültürde danışmanlık yaptığını ve çoğu zaman kullandığı teknik ve yaklaşımlarla verim aldığını düşünebiliriz. Fakat farklı kültürlerde yaşamış olan danışanlar ile yapacağı oturumlarda verimli olduğu teknik ve yaklaşımları kullansa bile, danışanın oturumlara sürekliliğini sağlayacak olan önemli faktörlerden biri olan kültürün, buradaki etkisi tartışılmaz bir öneme sahiptir (Smith & Trimble, 2016, s.3). Örnek vermek gerekirse; Amerika’da ve bazı batılı toplumlarda danışmanlık sürecinde beden duruşlarının, kültürümüzden farklı olabilmesi (bacak bacak üstüne atabilmeleri), tavsiyelerde bulunabilmeleri, Orta doğuda ve bazı kapalı toplumlarda göz temasından kaçınılması kültürün danışmanlıkta önemli bir rol oynadığının göstergesidir. Bunun yanı sıra Cheung (2000) Çinli danışanların somatizasyon eğiliminin fazla olduğunu ve batılı danışmanların bu konuda yetersiz kaldığından bahsetmiştir. Kaldı ki ülkemiz de kendi içerisinde çok fazla kültürü barındırmaktadır. Dolayısıyla burada kültürün etkisi yadsınmaz düzeydedir. Bu konuda Psikolojik danışmanların “çok kültürlü yeterlikleri” devreye girmektedir.

Çok kültürlü Psikolojik danışma eğitimi Amerika başta olmak üzere birçok ülkenin benimsediği ve Psikolojik Danışmanlık eğitiminde sıkça yer verdiği konulardan biri olmuştur. Ülkemizde psikolojik danışma alanında çok kültürlülüğü ve kültüre duyarlılığı konu alan sınırlı çalışmalar vardır. Bu alanda yapılan bazı çalışmalar: Özer (2014) “Çok kültürlü psikolojik danışma yeterlikleri ölçeği” (Yüksek Lisans Tezi), Lülecı (2014) “Psikolojik Danışmanlar için çok kültürlü Tutum Ölçeğinin Geliştirilmesi ve uygulanması” (Yüksek Lisans Tezi), Demirel (2016) “Psikolojik Danışmanların Çok kültürlü Psikolojik Danışma Yeterlik Algılarının İncelenmesi” (Yüksek Lisans Tezi), Demir (2016) “Okul Psikolojik Danışmanlarının Kültüre Duyarlı Psikolojik Danışma Yeterlikleri Ve Çok Kültürlü Kişilik Özelliklerinin İncelenmesi” (Yüksek Lisans Tezi) şeklindedir. Bu alanda yapılan

diğer çalışmalar da sınırlı sayıda makalelerden ibarettir. Başta Amerika olmak üzere batılı kaynaklarda çok kültürlülük ve psikolojik danışmanlık bağlamında birçok araştırmaya ve çalışmaya yer verilmiştir.

Pedersen (1991) Psikolojik danışmanlıkta çok kültürlü psikolojik danışma yaklaşımını; psikodinamik, davranışsal ve hümanist yaklaşımlara ek olarak dördüncü bir güç olarak görür. Danışmanlık sürecinde, danışanın kültürel altyapısını, bakış açısını ve yaklaşımını doğal bir şekilde ele almak Psikolojik danışmanın çok kültürlü yeterliliği ile orantılıdır (Sue, Ivey ve Pedersen, 1996). Yapılan bir araştırmada, farklı üniversitelerde lisansüstü eğitimi alan iki gruptan birine çok kültürlülük konulu bir ders verilmiştir ve dersi alan grup kültürel çeşitlilik gösteren danışanlara karşı, dersi almayan gruba göre daha yeterli hissettiklerini belirtmişlerdir (D'Andrea, Daniels, & Heck, 1991). Hayatımızda, hemen hemen her alanda öğrendiğimiz birçok konu, salt bilgi olarak zihnimizde kalır. Bu bilgilerden işimize yarayanları pratiğe dönüştürürüz. Bu bilgiler pratiğe dönüştükçe, işlevselliğini arttırmakta ve doğal bir süreç haline gelmektedir. Bu anlamda psikolojik danışmanın çok kültürlü yeterliliği, birçok terapötik becerinin yanında, danışanın kültürünü tanıma, danışanla bağ kurma ve bakış açısını anlama konusunda etkili bir kazanç sağlayacaktır. Aksi takdirde salt psikolojik danışmanlık becerileri, işlevsellik konusunda hep bir tartışma konusu olacaktır.

1.2 Amaç

Bu araştırmanın temel amacı, psikolojik danışmanların çok kültürlü yeterliklerinin, danışma becerilerini yordama düzeyini saptamaktır. Bu doğrultuda araştırmanın alt amaçları aşağıdaki gibi belirlenmiştir:

- Çok kültürlü yeterlik alt faktörlerinden olan “Bilgi” faktörü, danışma beceri düzeylerini anlamlı bir şekilde yordamakta mıdır?
- Çok kültürlü yeterlik alt faktörlerinden olan “Beceri” faktörü, danışma beceri düzeylerini anlamlı bir şekilde yordamakta mıdır?
- Çok kültürlü yeterlik alt faktörlerinden olan “Farkındalık” faktörü, danışma beceri düzeylerini anlamlı bir şekilde yordamakta mıdır?
- Çok kültürlü yeterlik puanları, cinsiyetine göre farklılık göstermekte midir?

- Çok kültürlü yeterlik puanları, yaş aralıklarına göre farklılık göstermekte midir?
- Çok kültürlü yeterlik puanları, mesleki deneyimlerine göre farklılık göstermekte midir?
- Çok kültürlü yeterlik puanları, lisans veya Lisansüstü eğitimlerinde “Kültüre Duyarlı Psikolojik Danışma” dersi veya muadili bir ders alma durumuna göre farklılık göstermekte midir?
- Çok kültürlü yeterlik puanları “Kültüre Duyarlı Psikolojik Danışma” veya muadili bir dersi yeterli bulup bulmama durumuna göre farklılık göstermekte midir?
- Danışma beceri düzeyleri, cinsiyetine göre farklılık göstermekte midir?
- Danışma beceri düzeyleri, yaş aralıklarına göre farklılık göstermekte midir?

1.3 Önem

Psikolojik Danışmanlar, lisans veya lisansüstü eğitimlerinde empati, koşulsuz kabul, saygınlık ve terapötik süreçte kullanabilecekleri birçok kavramı öğrenmektedirler. Ancak diğer sosyal yardım mesleklerinde de olduğu gibi öğrenilen kavramların pratiğe dönüştürülmesi pek kolay değildir. Çünkü insanlar, insan olmanın getirmiş olduğu kültürel varlıklardır. Dolayısıyla pratikte öğrenilen birçok şey hayata geçirildiğinde “kültür” duvarına takılabilir. Bu nedenle kültürün sosyal yardım mesleklerindeki önemi oldukça büyüktür.

Psikolojik Danışmanların toplumdaki birçok kesime hizmet edebilmesi için çok kültürlü psikolojik danışma yetkinliğinin olması gerekmektedir (Koç, 2015). Çok kültürlü yetkinlik üç standardı ve her standardın bilgi, beceri ve inanç gibi alt boyutlarını beraberinde getirmiştir. Bu standartlar; danışanın kişisel değerleri ve önyargıları konusunda farkındalık, kültürel açıdan farklı danışanların kültürünü ve dünya görüşünü anlamak, danışanın kültürüyle uyumlu teknik ve stratejiler geliştirmektir (Sue, Arredondo, & McDavis, 1992). Amerikan Psikolojik Danışma (ACA) derneğinin bünyesinde bulunan Çok kültürlü Psikolojik danışma ve geliştirme (AMCD) derneğinde bu standartlar belirlenmiştir. Başta Amerika olmak üzere birçok

ülke sosyal yardım mesleklerinde kültürü önemli bir faktör olarak görmekte dolayısıyla Psikolojik danışmanın kültürel anlamda yetkinliğine önem vermektedir.

Çok kültürlü Psikolojik danışma eğitimi, Amerika’da lisans veya lisansüstü eğitimde zorunlu olarak verilmektedir. Amerika’nın Massachusetts eyaletinde psikoloji bölümünde okuyup psikolog unvanı almak isteyen bireylerin, çok kültürlü bir eğitime tabi tutulması zorunlu kılınmıştır (Cırık, 2008). Türkiye’de ise lisans ve lisansüstü eğitimde çok kültürlü psikolojik danışma eğitimi seçmeli ders (Kültüre Duyarlı Psikolojik Danışma) olarak verilmektedir. Bu çalışmaya katılan 270 psikolojik danışmanın 29,3’ü Kültüre duyarlı Psikolojik danışma veya muadili bir dersi almış, %70,7’si ise bu dersi almamıştır. Dolayısıyla Çok kültürlü psikolojik danışma eğitiminin Türkiye’de pek yaygın olduğunu içtenlikle söyleyemeyiz.

Sonuç olarak, sosyal yardım mesleklerinden biri olan psikolojik danışmanlıkta, lisans ve lisansüstü eğitim düzeyinde kazanılan bilgi ve beceriler, salt bilginin ötesine geçip pratik yaşamda işlevsel hale gelebilmesi için kültür faktörünün göz ardı edilmemesi gerekmektedir. Çünkü her danışan seansa kendi ile beraber kültürünü, buna bağlı olarak yaşantısını, hayata bakış açısını, dini inancını, önyargılarını ve olaylar karşısındaki tutumunu getirmektedir. Dolayısıyla insanlarla ilgilenen bir bilim dalı olan psikolojik danışmanlıkta, danışanı kültürden bağımsız ele almak mümkün değildir (Bektaş, 2006). Bunun yanında her danışan profili için uygun olabilecek ve tam anlamıyla sorunsuz çalışabilecek bir psikolojik danışma yaklaşımı veya becerileri söz konusu değildir. Bu anlamda psikolojik danışmanın, danışma sürecinde danışanın kültürünü anlaması, bağ kurması ve uygun teknik ve yaklaşımı benimseyebilmesi için “Çok kültürlü Psikolojik Danışma yetkinliğinin” olması gerekmektedir. Yapılan çalışmalar doğrultusunda ders modeli ile “kültüre duyarlı psikolojik danışma yeterliği” kazandırmak mümkün olmamaktadır. Bu nedenle psikolojik danışman adaylarının gerek teorik gerekse uygulamalı derslerde kültüre duyarlı bakış açıları kazanmalarına yönelik çaba sarf edilmelidir (Bektaş, 2006). Bu çalışma da psikolojik danışmanların çok kültürlü yetkinliklerinin, danışma sürecini ve danışma becerileri ne düzeyde yordadığını saptamak açısından büyük öneme sahiptir.

1.4 Varsayımlar

Bu araştırmaya katılan psikolojik danışmanların; “Çok Kùltürlü Psikolojik Danışma Yeterlikleri ölçeği (ÇPDYÖ)”, Danışma Beceri Ölçeği (DBÖ)” ve “Kişisel bilgi Formu” gibi formları gerçek durumlarını yansıtacak şekilde doldurdıkları ve içtenlikle cevaplandıkları varsayılmıştır.

1.5 Sınırlılıklar

Araştırma;

İstanbul Avrupa yakasında yaşayan 270 psikolojik danışman ve bu psikolojik danışmanların ölçeklere verdiği yanıtlar ile sınırlandırılmıştır.

Ayrıca araştırmada kullanılan “Çok Kùltürlü Psikolojik Danışma Yeterlikleri ölçeği (ÇPDYÖ)”, “Danışma Beceri Ölçeği (DBÖ)” gibi ölçeklerin ölçtüğü niteliklerle sınırlıdır.

Araştırmada bazı değişkenleri ölçmek için yeterli sayıya ulaşılamamıştır.

1.6 Tanımlar

Çok kùltürlülük: Bireyin; dil, din, ırk, eğitim, etnik yapı, cinsiyet, cinsel yönelim, sosyal sınıf, kişinin engel durumu ve diğer kùltürel değişkenlerin farkındalığı ile ilgili bir kavramdır (American Psychological Association, 2002).

Çok Kùltürlü Eğitim: Çok kùltürlü düşünce ve politikaların, eğitimin içinde olması gerektiğini savunan bir yaklaşımı ifade eder (Tortop, 2014).

Çok Kùltürlü Psikolojik Danışma: Kùltür ve çok kùltürlülük ile ilgili farkındalık, bilgi ve becerilerin danışmanlık sürecine dâhil edilmesine çok kùltürlü psikolojik danışmanlık denir (Arredondo ve diğerleri, 1996).

Etnosentrizm: İngilizcesi “Ethnocentrism” ve Türkçesi “Etnosentrizm” olan bu kelime “etnik merkezcilik” , “ırk merkezcilik” veya “biz merkezcilik” olarak adlandırılmaktadır (Sumner, 2002).

Kültür: Tarihsel, toplumsal gelişme süreci içinde yaratılan bütün maddi ve manevi değerler ile bunları yaratmada, sonraki nesillere iletmede kullanılan, insanın doğal ve toplumsal çevresine egemenliğinin ölçüsünü gösteren araçların bütünüdür (Türk Dil Kurumu, 2017).

BÖLÜM II

KURAMSAL ÇERÇEVE

2.1 Kültür

Kültür, insan hayatında çok fazla yer alan ve literatürde çokça yer verilen zengin ve karmaşık bir kavramdır. Davranış bilimi, iletişim bilimleri, ekonomi, dilbilim, siyaset bilimi, psikoloji, sosyoloji ve son zamanlarda nöroloji gibi alanlara akademik olarak katkıda bulunan çalışanlar, beynimizin kültür veya kültürlerden nasıl etkilendiğini araştırmaya başlamışlardır (Triandis, 1994). Bu konuda TDK, birçok araştırmacı ve yazar kültürü farklı tanımlamıştır;

TDK'ya göre Kültür: Tarihsel, toplumsal gelişme süreci içinde yaratılan bütün maddi ve manevi değerler ile bunları yaratmada, sonraki nesillere iletmede kullanılan, insanın doğal ve toplumsal çevresine egemenliğinin ölçüsünü gösteren araçların bütünüdür (TDK, 2017). Latince kökü “Colore” olan kültür; ikamet etme, tapınmaktan korunma gibi birçok anlama sahiptir. Aynı zamanda ikamet etme kavramının kökeni ise “colonus” olup günümüzdeki kolonyalizmi ifade eder (Eagleton, 2005, s.10). Kültür Latin kökenli, işleme ya da ekin gibi anlamlara sahip olan, insanların kalıtım yoluyla getiremediği, doğada hazır bulamadığı, kendilerinin doğaya kattığı, maddi, manevi, olumlu, olumsuz her şeyin genel adı ve insanların birbirleri ve doğanın diğer öğeleriyle etkileşimi olarak tanımlamaktadır (Bardakçı, 2012, s.19).

Arslanoğlu (2001) Kültür, insanın yarattıklarıdır. Kültürü, maddi ve manevi olarak ikiye ayırabiliriz. Maddi kültür; bir toplumun kullandığı giyim eşyaları, her türlü alet, makineler ve fabrikalardır. Bu daha çok Ziya Gökalp' in medeniyet diye adlandırdığı şeydir. Manevi kültür ise bir toplumun en başta dili, sanatı, edebiyatı, bilimi, felsefesi, halkın inancı ve kültürü, örf ve adetleri, ahlak kuralları ve normlarıdır. Bu da Ziya Gökalp'in hars diye adlandırdığı şeylerdir. Bu iki kültür arasında da önemli ilişkiler mevcuttur. Vontress (2003)'a göre kültür; bir kuşaktan diğerine geçen yaşam biçimi ve insanların yaşamlarını sürdürmek için düşündükleri,

değer verdikleri ve yaptıkları şeylerdir. Kültürü, konu bakımından içine alan birçok meslek dalı ve araştırma vardır. Psikolojik danışmanlık alanı da bunlardan biridir.

2.1.1 Kültür, Psikolojik Danışma ve Psikolojik İşlevsellik

Psikolojik danışmanlıktaki bütün yaklaşımlar başta ABD olmak üzere batılı ülkelerin kültürüne göre ortaya atılmakta, düzenlenmekte ve ortaya atılan yeni yaklaşımlarda evrensel nitelik aranmaktadır (Cheung, 2000). Türkiye, kendi içerisinde birbirinden farklı, çok fazla kültürü barındırmaktadır. Yine bu kültürlerde yaşayan insanlar çok fazla geleneğe, ritüele ve inanişsa sahiptir. Bu nedenle birey, yaşadığı toplumda, içinde bulunduğu kültürden çok fazla etkilenmekte ve bu kültürü içselleştirmektedir.

Hassas ve değişken bir kavram olan “Kültür” kavramını çözerek, psikoloji teorileri ve araştırmaları, inançların bireyler üzerindeki etkileri, gelişmiş toplumlarda kültürün nasıl paylaşıldığı hakkında bilgi sahibi olmakla birlikte inançların, eylemlerin ve alışkanlıkların soyut yansımalarını görebiliriz (Schaller & Crandall, 2003). Kültür kavramı kendi ile birlikte birçok alt başlığını başta sosyoloji ve antropoloji olmak üzere konusu insan olan birçok alana taşır. Bunlardan biri ise profesyonel yardım mesleklerinden biri olan Psikolojik danışmanlıktır.

Garcea (2005)’e göre kültür; kan gibidir. Vücudumuzda biz fark etmeden dolaşır ve bizi toplumsal bir varlık olarak yaşatır. Kültür ve kan sadece doğru yöntemlerle ayırt edilebilen küçük hücrelerden oluşur. Doğduğumuz andan itibaren diğer tüm aile üyeleri ile birlikte sahip olduğumuz kültürü geliştirmeye başlıyoruz. Böylelikle kültürümüz, hayatımızın her evresinde davranışlarımızı etkilemeye ve belirlemeye başlıyor. Psikolojik danışmanlar da insan olmanın beraberinde getirdiği kültürel bir varlık olmalarından ötürü kendilerini bu kavramdan soyutlayamazlar. Dolayısıyla psikolojik danışmanlarını kendi içinde bulunduğu kültürleri, mesleki olarak performanslarını ve yeterliklerini etkiler ve kendi kültürüne yabancı danışmanlarla danışma sürecinde çalışırken algılarını filtrelerler.

Toplumda sosyal, kültürel ve politik atmosferin, psikolojik baş etme yollarının, psikolojik sorun yaşayan insanlara bakış açısının ve kalıp yargıların, toplum ve birey tarafından nasıl yorumlandığı psikolojik danışman tarafından iyi

bilinmelidir (Erdur-Baker, 2007). Ayrıca danışanların yaşantılarını anlamlandırmaları ve yorumlamaları kültüre özgü olduğundan, danışanın kültürüne, değer ve yargılarına hâkim olmak gerekmektedir. Psikolojik danışmanlıkta sağlıklı bir oturum gerçekleştirebilmek için öncelikli olarak sağlıklı bir yapılandırma sürecinin izlenmesi gerekmektedir. Bu da şüphesiz psikolojik danışmanın terapötik becerileriyle, deneyimleriyle ve aldığı eğitim ile doğrudan ilgilidir. Aksi takdirde danışan istenen yanıtları vermeyi reddedebilir, direnç gösterebilir ve hatta seansı yarıda bırakabilir. Danışanı seansa bağlamak ve sağlıklı bir süreç izlemek; psikolojik danışmanın becerileriyle ve aldığı eğitim ile sınırlı değildir. Danışmanın salt bilgiyi deneyimlemesi, iyi bir süpervizyon eğitimi alması ve tecrübe kazanması da gerekmektedir. Danışan ve danışman arasındaki kültür alışverişi, danışmanın çok kültürlü psikolojik danışma yeterliği de sürecin önemli bir parçasıdır. Bu bilgilere dayanarak özetle, psikolojik danışmanın, danışanın; kültürüne hâkim olması, içinde bulunduğu toplumun, sosyal, ekonomik ve politik bir olay karşısında bireysel ve toplumsal olarak nasıl tepki verdiği hakkında tahmin yürütebilmesi, kültürel olarak baş etme tarzını belirleyebilmesi, danışanın kültürel olarak geliştirdiği kalıp, önyargı ve otomatik düşüncelerin farkında olması psikolojik danışma sürecine olumlu yönde ivme kazandıracak ve işlevselliğini arttıracaktır.

2.1.2 Kültürel Anlamda Türkiye’de Danışan-Danışman Profili

Türkiye’de psikolojik yardım arama davranışı sıklıkla üzerine çalışılan bir konu olmakla beraber, bireyler, psikolojik yardım arama konusunda gözle görülür bir şekilde sıkıntılar yaşamaktadır (Kağnıcı, 2013, s.223). Yapılan araştırmalarda, üniversite öğrencilerinin, yardım alma ihtiyaçlarında;

- Cinsiyete göre farklılık gösterdikleri,
- Üst sosyoekonomik düzeye sahip öğrencilerin diğer öğrencilere göre daha fazla probleme sahip olduğu,
- Akademik, duygusal, ekonomik problemleri ile birlikte arkadaş ilişkileri ve gelecek ile ilgili kaygılarının olduğu,
- Daha çok ailelerinden ve çevrelerinden destek aldıkları ve

- Yardım arama konusunda isteksiz davranışlar sergiledikleri gözlenmiştir (Erkan, Özbay, Çankaya & Terzi, 2012; Koydemir, Erel, Yumurtacı & Şahin, 2010).

Bir başka çalışmada, yetişkinlerin, yardım alma ihtiyaçlarında;

- Eğitim düzeyi yüksek ve/veya sosyoekonomik durumu iyi olanların, problemlerini ailesine ve çevresine açabilenlerin, yakınlarından biri profesyonel destek alanların ve psikolojik yardıma ihtiyaç hissedendenlerin, yardım alma eğilimlerinin daha yüksek olduğu,
- Genel olarak yardım arama davranışlarında isteksiz oldukları ve
- Problemlerini daha çok yakınlarına anlatmayı tercih ettikleri gözlenmiştir (Arslantaş, Dereboy, Aştı ve Pektekin, 2011).

Türkiye'deki kültürel çeşitliliğe bakıldığında, psikolojik danışmanların ve psikolojik danışman adaylarının da bu kültürel çeşitliliğin bir parçası olduğunu söyleyebiliriz. Böylesine çeşitli kültürlere sahip bir ülkede, psikolojik danışmanların kendi kültürleri dışında farklı kültürlere sahip olan danışanlar ile çalışırken, aynı düzeyde performans göstermesi beklenemez. Kaldı ki farklı kültürlere duyarlılık ile ilgili pek fazla araştırmaya rastlanmamakla birlikte, psikolojik danışmanların farklı kültürler ile çalışırken neler yapabileceklerine dair pek fazla bulguya da yer verilmemiştir (Kağnıcı, 2013, s.224).

Özetle kültürümüze bakıldığı zaman, bireylerin yardım arama eğilimlerinin düşük olduğunu görmekteyiz. Ayrıca bireylerin de, zor şartlar altında kalmadan veya yeterince güdülenmeden psikolojik yardım almadıkları ayrı bir tartışma konusudur. Bireylerin, problemlerini daha çok yakın arkadaşlarına, aile üyelerine ve çevresine anlattıkları gözlenmektedir. Vontress (2003) insanların, yaşlıları yetkin ve bilge olarak gördükleri için problemlerini daha çok yaşlılara anlattıklarından, tavsiye aldıklarından ve yön bulduklarından bahsetmiştir. Geleneksel ve aile kültürü gelişmiş toplumlarda bu sıkça yaygındır. Kültürel anlamda kapalı ve çoğunlukla geleneksel bir toplum yapısına sahip olduğumuzdan dolayı psikolojik sorunların dışavurumu ve sorunlarla başa çıkma becerisi ile ilgili sorunlar yaşamaktayız. Toplumdaki bireylerin, profesyonel yardım alma ihtiyacını, tüm yönleriyle ele alıp bilinçlenmesi

gerekmektedir. Bu konuda psikolojik danışmanlara da oldukça önemli roller düşmektedir. Psikolojik danışmanların çok kültürlü psikolojik danışma yetkinliklerinde aldıkları eğitim ve deneyimler anahtar rol oynamaktadır. Ancak, Farklı kültürlere duyarlılık ile ilgili yeteri kadar çalışma olmadığından ve çok kültürlü psikolojik danışma alanında “kültür, çok kültürlülük ve kültüre duyarlılık” ile ilgili dersler lisans veya lisansüstü eğitiminde zorunlu ders olarak verilmediğinden, psikolojik danışmanların, farklı kesimden gelen danışanlara karşı yürüttüğü süreç hala bir tartışma konusudur.

2.2 Çok Kültürlülük

Çok kültürlülük, dil, din, ırk, eğitim, etnik yapı, cinsiyet, cinsel yönelim, sosyal sınıf, kişinin engel durumu ve diğer kültürel değişkenlerin farkındalığı ile ilgili bir kavramdır (APA, 2002). Çok kültürlülük, farklı kültürlerden insanların, kimliklerini kaybetmeden, birbirlerine zarar vermeden ve karmaşık olarak etkileşime geçebilen insanların oluşturdukları çoğulcu bir kavramdır (Jackson, 2006 s.311). Başbay ve Bektaş (2010)’a göre aynı toprak parçasını paylaşan, kültürel olarak mozaik oluşturan, toplumsal yapı içinde farklı olduğunu düşünen, farklılıklarını koruyan, kültürel kimliklerinin tanınmasını isteyen bireyler ve toplumlar, çok kültürlülük kavramını doğurmuş ve gündeme getirmiştir. Acar ve Umucu (2011)’ya göre çok kültürlülük; aynı kültürde çeşit çeşit kültürlerin dallanıp budaklanabildiği gibi bu kültürlerin aynı zamanda yan yana yaşadıklarını da göstermeye yaramaktadır. Bunun yanı sıra çok kültürlülük ve çok kültürlü bakış açısı, belirli kültürlere özgü boyutların yanı sıra kültürler arasında paylaşılan evrensel boyutları da içermektedir (Burke, 2008, s. 141). 1960’lı yıllarda ABD’de insan hakları savunucularının, kültürel çeşitliliğin, etnik azınlıkların ve kadınların eşit hak ve olanak taleplerinin artması ile birlikte bu gruplara yönelik ırkçı, cinsiyetçi söylemlerin artması, 1970’li yıllarda çok kültürlülük kavramının ortaya çıkmasını sağlamıştır (Başbay & Bektaş, 2010). Çok kültürlülük, kültür karmaşasını çözebilen ve anlayan bir güçtür. Aynı zamanda sadece farklı kültürlere odaklanmayıp, kendi dünyamıza da ışık tutan yapısı, insan davranışlarını çözümlen çözümlen çeşitli bilimlere katkı sunmuştur (Pedersen, 1991).

Çok kültürlülük kavramı, ekonomi, siyasi ve pazarlama gibi alanlarda boy gösterdiği gibi içinde psikolojik danışmanlık alanının da yer aldığı profesyonel yardım mesleklerinde de sıkça rastlanmaktadır. Çok kültürlülük kavramı, danışanları kendi kültürüyle değerlendiren (etnosentrik) yaklaşımı benimseyen danışmanlar için yaygın olarak kullanılan, etik kurallarda ve ahlak ilkelerinde rol oynayan etkin bir kavram olmasıyla birlikte kişisel ve kişiler arası gelişime de katkı sunan ve iletişimi güçlendiren bir kavramdır (Jackson, 2006 s.203). Çok kültürlülük tanımının gündeme gelmesiyle, kültürel olarak farklılıklar gösteren danışanlar ile çalışırken, yardım hizmeti sunan danışmanların göstereceği duyarlılık ve farkındalık, yardım hizmetinin kalitesini artıracaktır (Kararımak, 2008). Çok kültürlülük ve sosyal adalet birbirlerine anlam bakımından yakın kavramlardır. Danışman, ne kadar zeki, iyi eğitilmiş ve iyi niyetli olursa olsun kültürel varsayımları uygunsuz ve çok kültürlü yetkinliğe sahip değil ise danışanlarını kötü ve etkili olmayan bir sosyal değişime sürüklerler (Pedersen & Ratts, 2014 s.9). Pedersen (1991), psikodinamik, davranışsal ve hümanistik modellere ilaveten danışmanlıkta "dördüncü güç" olarak çok kültürlülüğü önermiştir. Çok kültürlü bakış açısı, belirli kültürlere özgü boyutların yanı sıra kültürler arasında paylaşılan evrensel boyutları da içerir. Bu bağlamda mesleki olarak insanlarla sürekli olarak iletişim halinde olduğumuzdan dolayı çok kültürlülüğü anlamamız, içselleştirmemiz ve çok kültürlü yeterliğe sahip olmamız gerekmektedir (Davis, 2003).

2.2.1 Çok Kültürlü Psikolojik Danışma

Günümüzde psikolojik danışmanların yeterliliği ve danışanların psikolojik danışmanlardan beklentileri hala bir tartışma konusudur. Yardım ihtiyacı olan birey, seansta danışman tarafından anlaşılma ve onaylanma istemektedir. Psikolojik danışmanın, bu beklentileri karşılama için de danışanı tüm yönleriyle ele alması, kendi bulunduğu kültüre göre değerlendirmemesi ve danışanı içinde bulunduğu kültürle bir bütün olarak değerlendirmesi gerekmektedir. Bu da çok kültürlü psikolojik danışma ve psikolojik danışmanın çok kültürlü yeterliğiyle mümkün görünmektedir. Çok kültürlü psikolojik danışma, kültür ve çok kültürlülük ile ilgili farkındalık, bilgi ve becerilerin danışmanlık sürecine dâhil edilmesidir (Arredondo ve diğerleri, 1996).

Kültür kavramının psikolojik danışma alanında önem kazanmasıyla birlikte, çok kültürlü psikolojik danışma eğitimi, başta ABD olmak üzere psikolojik danışma alanında önemli bir yer tutmuştur (Kağnıcı, 2013). Çok kültürlü psikolojik danışma, felsefe olarak farklı kültürden ve etnik kökenden gelen danışanlarla daha sağlıklı çalışabilmek adına kullanılan bir güç olsa da teorik olarak psikolojik danışmanın kültürel anlamda bilgi, beceri ve farkındalığını, dolayısıyla yetkinliğini gerektiren bir kavramdır (Jackson, 2006). Çok kültürlü psikolojik danışma alanı sadece farklı azınlıklara ve etnik gruplara karşı geliştirilen farkındalık değildir. Aynı zamanda fiziksel engellilere, eşcinsellere, yaşlı insanlara ve çeşitli özel gruplara karşı terapötik bir güçtür (Corey, 2015). Böylelikle çok kültürlü psikolojik danışma içselleştirildiğinde, farklı danışan gruplarına profesyonel yardım hizmeti sunan psikolojik danışmanların duyarlılıkları ve farkındalıkları artacak ve daha kaliteli hizmetler sunacaklardır (Kararımak, 2008).

2.2.2 Çok Kültürlü Psikolojik Danışma Yeterliği

Amerikan Psikoloji Derneği (APA) ve şimdiki ismi Amerikan Danışma derneği (ACA) olan Amerikan Danışma ve Gelişim Derneği (AACD)'nde ırk, etnik köken ve kültürel konularla ilgili eğitim programlarında verilen yetersiz eğitime dikkat çekmek için konferanslarda ve devlet destekli etkinliklerde bu konulara değinmiştir. Çok kültürlü Psikolojik Danışma ve geliştirme derneği (AMCD) tarafından psikolojik danışmanların çok kültürlü yeterliklerinin standartları belirlenmiştir (Arredondo, McDavis, Sue, 1992). ABD'de farklı kültüre ve etnik kökene sahip nüfusun fazlalığından dolayı, kültürel değerlere olan objektif değerlendirme ihtiyacı ve çok kültürlü yetkinliğe olan ihtiyaç gittikçe artmaktaydı (Pedersen & Ratts, 2014). Çok kültürlü danışmanın ve çok kültürlü yetkinliğin ortaya çıkmasında genel itibariyle üç amaç vardı (Arredondo, McDavis, Sue, 1992). Bunlar; Psikolojik danışma ve eğitim alanında çok kültürlü bakış açısını geliştirmek, kültürel anlamda yetkin danışmanlar yetiştirmek ve son olarak Amerikan Danışma ve Gelişim Derneği (AACD)'nde çok kültürlü yeterlik standartlarının kabul edilmesini ve uygulanmasını sağlamaktır. Çok kültürlü psikolojik danışma yeterliği 3 boyutu kapsamaktadır (Arredondo ve diğerleri, 1996). Bunlar;

1. *Tutum ve inanç*: Psikolojik danışmanın, kendi kültürünü ve danışanın kültürünü tanıması ve hassasiyet göstermesi, kendi kültürel geçmişinin ve önyargılarının farkında olması, danışanın kültürü, ırkı ve yargılarından kaynaklanan kaygılarının farkında olması ve çok kültürlü yeterliğinin sınırlarını bilmesi gerekmektedir.
2. *Bilgi*: Psikolojik danışmanın kendi kültürünün ve yargılarının farkında olması, danışanın da bu konulardan nasıl etkilendiğini bilmesi, ırkçılık, ayrımcılık, kültürel baskı gibi kavramları ve kalıp düşünceleri tanıması, danışanların sahip olduğu problemlerin sosyal etkilerini kavrayabilmesi ve farklı iletişim tarzlarını bilmesi gerekmektedir.
3. *Beceri*: Psikolojik danışman, farklı kültür ve etnik kökenden kişilerle danışma sürecinde daha etkili ve anlayışlı olabilmek için sürekli eğitim arayışında olmalı, kendini kültürel bir varlık olarak görmeli ve ırkçı olmayan bir kimlik benimsemelidir.

Pedersen (1991)'e göre Psikolojik danışmanlıkta çok kültürlü psikolojik danışma yaklaşımı; psikodinamik, davranışsal ve hümanist yaklaşımlara ek olarak dördüncü bir güçtür. Dolayısıyla psikolojik danışmanlar her ne kadar iyi eğitime sahip, yetenekli ve zeki bireyler olsalar da, çok kültürlü yetkinliğe sahip değil ve danışan hakkında uygun olmayan kültürel varsayımlar yapıyorlarsa, istemeden de olsa danışanları farklı sosyal değişime sürükleyebilirler (Pedersen & Ratts, 2014) . Psikolojik danışmanlar da aynı zamanda kültürel birer varlık olduklarından dolayı kendilerini, kültür ve çok kültürlülük kavramından soyutlayamazlar. Kendi kültürleri, inançlarını, profesyonel performanslarını ve yeterliklerini etkiler. Danışanlarını kendi kültür süzgecinden geçirmeye ve kendi kültürleriyle çözümler sunmaya odaklanırlar. Çok kültürlü yeterlik kazanılmadığı sürece bu iletişimin bir parçası haline gelir ve danışmanlık sürecini olumsuz yönde etkiler (Launikari & Puukari, 2005).

Danışmanlık sürecinde farklı kültür, ırk ya da etnik kökenden gelen bireyler, tüm yönleriyle kabul edilmek ve anlaşılmak isterler. Danışanın kültürel bir direnç geliştirmemesi ve kendini kolaylıkla ifade edebilmesi için bu önemli bir faktördür. Çok kültürlü yeterliğe sahip olmayan, kendi kültürel dünyası ile danışanlarını değerlendiren danışmanlara karşı danışanlar, kendilerini zaman zaman suçlu, sosyal

olarak geri plana atılmış, adaletsiz bir düzende yaşayan bireyler olarak hissedeceklerdir (Pedersen & Ratts, 2014).

2.3 Psikolojik Danışmanların Çok Kültürlü Yeterlikleri ve Danışma Becerileri

Psikolojik danışma sürecinde, psikolojik danışmanın bilgisi, becerisi, deneyimi, daha önce benzer bir danışan ile çalışıp çalışmadığı, danışana karşı tutumu ve önyargıları, sosyal yaşantısı ve kültürel geçmişi vb. faktörlerin önemi oldukça büyük öneme sahiptir. Aynı zamanda danışanın; tutumu, kararlılığı, psikolojik danışma sürecine olan istek, inanç ve önyargıları, iletişim tarzı ve kültürel birikimi de eşit ölçüde önem arz etmektedir. Batı kültürüyle harmanlanan ve günümüze kadar ulaşan psikolojik danışma kuram ve uygulamaları, doğal olarak şekillendiği ve geliştiği toplumun sosyal yapısını ve düşünüş tarzını temel almıştır (Erdur-Baker, 2007). Dolayısıyla ülkemizde psikolojik danışma uygulamalarının işleyişi ve sağaltma süreci, tüm kuram ve uygulamaların temel alındığı batı kültürüne göre işlevsellik olarak geri planda kalacaktır. Bu bölümde psikolojik danışmanın ve danışanın kültürü ile psikolojik danışmanların çok kültürlü yeterliklerinin, psikolojik danışma sürecine olan etkisi ve temel psikolojik danışma becerileri ile kültür faktörünün arasındaki bağlam yer almaktadır.

Terapötik ilişki veya danışman-danışan ilişkisi formal olmanın yanında insan olmanın da getirdiği unsurları içinde barındıran, karşılıklı iletişim ve etkileşime dayalı, özgün, karmaşık ve kapsamlı bir yapıya sahiptir (Akdoğan & Ceyhan, 2011). Psikolojik danışma sürecinde bilgi ve beceri önemli rol oynamaktadır. Fakat psikolojik danışmanların kültür ve deneyim boyutlarına eğilmeleri ve mesleki rollerinin arkasına saklanmamaları süreci daha sağlıklı bir hale getirecektir (Corey, 2015). Kararımak (2008)'e göre kültürel farkındalığın ve duyarlılığın artması, danışma sürecinde psikolojik danışmanın empatik anlayışını bir üst seviyeye taşır ve buna bağlı olarak kültürel farkındalık ve duyarlılık, psikolojik danışma becerilerinin kullanımına olumlu bir katkı sağlar.

Psikolojik danışma sürecinde, yapılandırma aşamasından, sonlandırma ve yorumlama aşamasına kadar danışman ve danışanın insan olmaktan kaynaklanan(kültürel yapılarından) davranışlarını ve bunların sürece olan katkılarını

görebilmek mümkündür. Grupla psikolojik danışmanlık sürecinde, birçok etken gibi kültür de bir direnç ögesidir (Umucu & Voltan Acar, 2011). Kültür psikolojik danışma süreci için de bir direnç ögesidir. Dolayısıyla Psikolojik danışmanların Çok kültürlü yeterlikleri, terapötik becerilere bir güç olmasının yanı sıra danışanda oluşabilecek direnci de önlemede çok önemli bir role sahiptir. Çin'de psikolojik danışma sürecinde, psikolojik danışmanların içinde büyüdüğü kültürle harmanlanan terapötik yaklaşımı, etik standartlar ve terapötik becerilerden daha çok önemsedikleri yapılan bir çalışmada ortaya konmuştur (Akdoğan & Ceyhan, 2011). Bunun yanı sıra Cheung (2000), Çinli danışanların somatizasyon eğiliminin fazla olduğunu ve batılı danışmanların bu konuda yetersiz kaldığından bahsetmiştir.

Temel psikolojik danışma becerilerin hemen hemen hepsinde, kültürün etkisine rastlamak mümkündür. Yapılandırma aşamasında; Danışman, danışanı yakından takip eder ve tanımaya çalışır, danışma süreci ve seansların sıklığı hakkında danışana bilgi verir ve danışanın aklındaki soru işaretlerine netlik kazandırır. Kültürel bağlamda kimi danışanlar sürecin gidişatı ile ilgili sıkça soru sorabilirken kimi danışanlar ise sessizliği tercih edip direnç gösterebilirler (Çevik, 2014). Yine bu süreçte danışanlar içinde buldukları kültürün etkisiyle düşüncelerini yoğun bir biçimde somatize edebilir ya da kendilerini açmayabilirler. Duygu ve içeriğin yansıtılmasında danışman, danışanın duygu ve düşüncelerini sözlü veya sözsüz yollarla algılayıp, danışana geri aktarma rolünü üstlenir. Burada bahsi geçen duygular ve düşüncelerin dışavurumu kültüre özgü olabilir mi? Düşünce ve duygular, kültürden soyutlanamayacağı için danışmanın süreçte vereceği geri bildirimler de ancak danışanın kültürünü yansıtacak bir şekilde olabilir.

Duygu ve içerik yansıtılmalarında ve ileri düzey empati becerilerinde temelde danışman danışan ile empati kurar. Ne hissettiğini, neye inandığını, ne düşündüğünü anlamaya çalışır. Dolayısıyla danışanın hissettiği, inandığı ve düşündüğü şeyleri ona geri yansıtır. Yorumlama sürecinde danışanın yetiştiği kültür ile yoğurulan düşünce ve duyguların diline olan yansımaları, danışman ustalıkla onun anlayabileceği şekilde yorumlamalıdır. Özetleme becerisi ise danışma sürecinin bir kısmını ya da genel hatlarıyla tamamını, danışan ile empati kurarak, danışanın duygusunu anlayarak ve özenle ona geri aktarılmasıdır. Bu ve diğer birçok beceride, danışanın içinde

büyüdüğü kültür anahtar bir rol oynamaktadır. Çünkü danışanların yetişme tarzlarına bağlı olarak duygu, düşünce ve inançlarını dışavurumları da farklılık göstermektedir. Bu nedenle psikolojik danışma sürecinde sadece temel danışma becerileri etkili olmamaktadır.

Erdur-Baker (2007)'e göre Psikolojik Danışman, içinde yaşadığı toplumun sosyal, kültürel ve politik atmosferin, bireyler ve toplum tarafından nasıl algılandığı ve yorumlandığını, bireylerin baş etme yollarını, psikolojik sorun yaşayan bireylerin toplum tarafından nasıl karşılandığını ve çeşitli kalıp yargıları iyi bilmesi gerekmektedir. Sürekli bir öğrenme süreci olan ve kültürü temel alan psikolojik danışma sürecinin, danışanın dünyayı yorumlayışı, dünya görüşü ve anlamlandırışı hakkında bilgi sağlayarak, müdahale tekniklerinin geliştirilmesi ve problemin tanımlanması için çaba sarf etmesi gerekmektedir (Bektaş, 2006).

Etkili bir danışma süreci için psikolojik danışmanların çeşitli kültürleri tanımları, danışanın dünya görüşünü anlamaları ve kültürel farklılıklara duyarlılığı etik bir zorunluluk haline getirmeleri gerekmektedir (Corey, 2015). Sonuç olarak çok kültürlü psikolojik danışma yeterliği, gerek danışanın içinde yetiştiği kültürü anlama, yordama ya da empati kurma gerekse temel psikolojik danışma becerilerinin yetersiz kaldığı kültür boyutuna değinmek açısından büyük bir öneme sahiptir.

2.4 Çok Kültürlülük Psikolojik Danışman Yeterliği ve Psikolojik Danışman Eğitimi

Kültür kavramının önem kazanmasıyla birlikte çok kültürlülük kavramı hayatın her alanında kendini göstermektedir. Bu alanlardan biri olan profesyonel yardım meslekleri, çok kültürlülüğün önemini her geçen gün daha da anlamaktadır. Psikolojik danışmanların temel becerilerinden biri olan farklılıklara duyarlılık, başta Amerika olmak üzere birçok ülkede farklı modeller ile kendine yer edinmektedir (Kağnıcı, 2013). Aşağıdaki alt başlıklarda; Türkiye ve Amerika'da Çok kültürlülük kavramının, Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik alanında kendine nasıl ve ne şekilde yer bulduğuna dair bilgiler yer almaktadır.

2.4.1 Türkiye’de Çok kültürlü Psikolojik Danışma Yeterliğinin, Psikolojik Danışmanlık eğitimindeki yeri

Türkiye’de Psikolojik Danışmanların çok kültürlü yeterliklerinin, Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik alanına girmesi ve alanın kaliteli hizmet sunabilmesi için son zamanlardaki bazı araştırmaların, makalelerin ve tezlerin konusu bu yönde olmuştur (Bektaş, 2006; Büyükşahin Çevik, 2014; Erdu-Baker, 2007; Kağnıcı, 2013; Kararımak, 2008; Özer, 2014). Buna rağmen Çok kültürlü eğitim kavramının son zamanlarda fark edildiği ve önem kazandığı, aynı zamanda sınırlı da olsa eğitim programlarında yer verilmeye başlandığı gözlenmektedir (Cırık, 2008).

Psikolojik danışmanlar, aldıkları eğitim ve kazandıkları beceri gereği danışmanlarına iyi bir hizmet sunabilmek için bunlardan faydalanırlar. Empati kurarlar, danışanın duygularını yansıtır, cesaretlendirirler ve her türlü sözlü ve sözsüz iletişimden faydalanırlar. Bunun yanı sıra her bir danışan için ayrı bir tedavi planı hazırlarlar. Bu planı hazırlarken kendi kültürel geçmişinden faydalanmaları kaçınılmazdır (Kağnıcı, 2013). Örneğin Homoseksüellik konusunda toleransın düşük olduğu bir ailenin veya çevrenin kültüründe yetişen bir psikolojik danışmanın, tedavi planı hazırlarken “bireyi heteroseksüelliği yönlendirme isteğini” tedavi planına eklemesi buna bir örnektir. Bunun yanı sıra ülkemizde sosyal anlamda her geçen gün değişiklikler yaşanmaktadır. Bu değişimlere bağlı olarak Türkiye; Avrupa ve diğer batılı toplumlardan etkilenmekte ve kolektif yapısının yerini daha bireyselseci bir yapı ile doldurmaktadır. Bu durumda çok kültürlü psikolojik danışma ihtiyacı, bireyselliğe önem veren birçok toplum gibi toplumumuzda da bir zorunluluk haline gelmiştir (Kararımak, 2008).

Türkiye’de Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik bölümü uzmanlarının çok kültürlü psikolojik danışmanlar yetiştirmek için eğitim programlarında bir takım değişiklik ve yenilik yapmak durumunda kalmaları kaçınılmaz bir durumdur (Kağnıcı,2013). Tüm bu gelişmelere rağmen Bektaş (2006), Türkiye’de kullanılan psikolojik danışma ve psikoterapi tekniklerinin batılı ve bireyselseci toplumların yapısına göre şekillendirilmiş olduğuna, psikolojik danışmanların, kültüre duyarlı ve kendi toplumunun kültürel değerlerini anlayan kişiler olmaları gerektiğine, günümüzde ve toplumumuzda kültüre duyarlı psikolojik danışma yaklaşımlarının ve

psikolojik danışmanların çok kültürlü yeterliklerinin Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik alanına uyarlanması ve uygulamaların artırılmasının gerekliliğine değinmiştir. Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik alanında çalışan, çok kültürlülüğün ve kültürel duyarlılığın alana dâhil edilmesi ve Psikolojik danışmanlık uygulamalarında bunların pratiğe dönüştürülmesini savunan birçok kişiye rağmen, kültüre duyarlı psikolojik danışma yaklaşımı ders olarak 2004'te Türkiye'de yerini almış ve az sayıda üniversitede seçmeli ders olarak okutulmaya başlanmıştır. Günümüzde de Çok Kültürlü Psikolojik Danışma eğitimi yeterli seviyede olmayıp, hala tartışma konusu olmayı sürdürmektedir.

2.4.2 ABD'de Çok kültürlü Psikolojik Danışma Yeterliğinin, Psikolojik Danışmanlık eğitimindeki yeri

Amerika, Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik alanında birçok derneğe ve kuruluşa sahip bir ülkedir. Amerikan Psikoloji Derneği (APA), Amerikan Danışma Derneği (ACA) ve Çok Kültürlü Psikolojik Danışma ve Geliştirme derneği (AMCD) bunlardan bazılarıdır. Özellikle çok kültürlü bir topluma sahip olması ve çok fazla etkin kökene sahip olan bir toplum olması nedeniyle, Psikolojik Danışma anlayışını kendi kültürlerine uyarlamış ve çok kültürlü uygulamaları çoğaltmışlardır. Amerika'da yaşayan farklı etnik kökenlerden dolayı, çok kültürlü psikolojik danışma yetkinliğine olan ihtiyaç gün geçtikçe artmaktaydı (Pedersen & Ratts, 2014).

Amerika'da bu konuda çok fazla çalışma yapılmış olup, Çok Kültürlü Psikolojik Danışma Derneğinde (AMCD) akademik eğitime ek olarak, Çok kültürlü psikolojik kuram ve uygulamaları tartışılmaktadır. AMCD'de standartları belirlenmiş olan Çok Kültürlü Psikolojik Danışma yeterliliği 3 boyutu kapsamaktadır (Arrendondo ve Diğerleri, 1996). Bunlar; İnanç ve Tutum, Bilgi ve Beceri Boyutlarıdır. Standartları ve boyutları belirlenen "Psikolojik Danışmanların Çok Kültürlü Yetkinliği" uygulamada da kendine yer edinmiştir. Amerikan Psikologlar Derneği (American Psychological Association, APA) ve Psikolojik Danışma ve İlgili Eğitim Programları Akreditasyon Kurulu (Council for Accreditation of Counseling and Related Educational Programs, CACREP) tarafından, Psikolojik Danışmanların "Çok Kültürlülük" ile ilgili ders almaları zorunlu kılınmıştır. Dolayısıyla Çok

Kültürlü Psikolojik Danışma yaklaşımına” ve “Çok Kültürlü Psikolojik Danışma Yetkinliğine” önem vermişlerdir.

2.5 Psikolojik Danışmanlık Eğitiminde Süpervizyon

Psikolojik Danışmanlık eğitiminde süpervizyon, bireyin mesleğe hazırlanmasını sağlayan, ağırlıklı olarak psikolojik danışma uygulamalarının yer aldığı ve kazanılan akademik bilgi ve becerinin yanında, danışma sürecinin işlevselliğini de arttırmaya yönelik yapılan bir çalışmadır. Birçok meslek dalında olduğu gibi Psikolojik Danışmanlık alanında da süpervizyon oldukça büyük bir öneme sahiptir. Süpervizyon eğitimi, ağırlıklı olarak psikolojik danışmanın, danışma sürecinde etkili olmasını, Terapötik becerilerini iyileştirmesini ve danışma sürecindeki etik kuralları benimsemesini sağlamak adına etkili bir eğitimidir.

Kolektif veya kapalı bir aile yapısında veya toplumda yetişen psikolojik danışmanın, içinde bulunduğu aile ve toplumda özel bir duruma karşı verdiği reaksiyonu kültürel anlamda içselleştirmesi ve danışma ortamını çoğu zaman buna göre şekillendirmesi kaçınılmazdır. Örneğin, homoseksüelliğin çok kötü karşılandığı bir ailede yetişen bir danışman, tedavi planı hazırlarken, içinde bulunduğu toplumdan şikâyetçi danışanı, heteroseksüelliğe yönlendirme isteği kaçınılmazdır. Benzer bir şekilde Ermeni insanlara karşı önyargıları olan bir ailede yetişen danışman, karşılaştığı Ermeni danışanlara tedavi planı hazırlarken kendi kültürünün arkasına saklanabilir. Psikolojik danışman alanında bu gibi vakalarla karşılaşmak kaçınılmazdır ve etkili bir Süpervizyon eğitimi süreci beraberinde deneyimi olmayan psikolojik danışmanların bu durumlarla baş etmelerine ve doğru stratejiler geliştirmelerine yardımcı olmak elbette mümkündür. Ancak bu gibi vakaların çoğaldığı, etkili ve yerinde müdahalelerin yapılamadığı ortamlarda potansiyel bir riskin oluşabileceği göz önünde bulundurulmalıdır ki bu risk, kültürel anlamda hapsolmuş psikolojik danışmanların yetişmesidir (Kağnıcı, 2013).

Etkili bir Süpervizyon sürecinde, psikolojik danışmana, çok kültürlü yetkinlik kazandırmak büyük ölçüde mümkündür. D’Andrea, Daniels, ve Heck (1991)’in yaptıkları bir çalışmada, bir gruba, çok kültürlülüğü konu alan bir ders, lisansüstü eğitimde verilmiştir. Ön test - son test analizi yapılan bu çalışmada dersi alan

öğrencilerin kültürel çeşitlilik gösteren danışanlara, dersi almayan öğrencilere oranla anlamlı bir farkla daha duyarlı oldukları ve çok kültürlü psikolojik danışma yetkinliğinin alt boyutları olan bilgi, beceri ve farkındalık boyutlarında diğer gruba oranla daha fazla yetkinlik kazandıkları gözlenmiştir. Psikolojik danışmanı mesleğe hazırlamak adına Süpervizyon, oldukça kritik bir öneme sahiptir. Psikolojik danışman hazırlayan kurumların eğitim programlarına, danışanların insan olmaktan kaynaklanan özelliklerin süreci olumsuz yönde etkilemesinin önüne geçmeyi ve bu özelliklerin terapötik birer unsur olarak sürece yansımaları amaçlayan dersler koymaları gerekir (Akdoğan & Ceyhan, 2011).

Sonuç olarak, Psikolojik danışmanlık ve Rehberlik alanında verilen eğitim içinde bulunduğu toplum ile birlikte kendini yenilemeli ve geliştirmelidir. Aksi halde batı temelli olan psikolojik danışman kuram ve uygulamaları yetersiz kalmaktadır. Etnosentrik ve kolektif toplum düşüncesi birçok ülkede olduğu gibi ülkemizde de yerini bireysel ve çok kültürlü bir topluma bırakmaktadır. Dolayısıyla siyaset, ekonomi ve düşünce alanında olduğu gibi profesyonel yardım mesleklerinden biri olan psikolojik danışmanlıkta da çok kültürlü düşünce hâkim olmalıdır.

BÖLÜM III

YÖNTEM

3.1 Araştırma Modeli

Bu çalışma nicel araştırma yöntemiyle hazırlanmıştır. Yöntem olarak tarama modeli kullanılmıştır. Genel tarama modellerinden ilişkisel tarama modeli ile Psikolojik danışmanların çok kültürlü yeterliklerinin danışma becerilerini ne düzeyde yordadığını belirlemek amaçlanmaktadır. İstanbul Avrupa yakasında yaşayan ve psikolojik danışmanlardan oluşan bir grubun çok kültürlü psikolojik danışma yetkinlikleri ve danışma becerilerinin yanında, çok kültürlü yetkinliklerinin, danışma becerilerini ne düzeyde yordadığı çalışmanın temel amaçlarıdır.

3.2 Evren ve Örneklem

Çalışmanın evrenini, İstanbul ili Avrupa yakasında çalışmakta olan Psikolojik danışmanlar (Rehber Öğretmen) oluşturmaktadır. Evren, 848'i erkek, 1716'sı kadın olmak üzere 2564 kişiden oluşmaktadır. Örneklem tekniği olarak çok aşamalı örneklem tekniği kullanılmıştır. Öncelikli olarak ilçeler, sosyoekonomik statüye göre tabaka olarak kabul edilmiş, her sosyoekonomik tabakadan birer ilçe alınarak araştırma yürütülmüştür. Tabakalı örnekleme yöntemi evrendeki alt grupların evrendeki ağırlıkları oranında örnekleme temsil edilmelerini amaçlar (Büyüköztürk, 2017). Sosyoekonomik tabakaya göre ilçeler sırasıyla Bakırköy, Zeytinburnu, Bahçelievler ve Küçükçekmece olarak belirlenmiştir. İkinci aşamada ilçelerdeki okullar küme olarak kabul edilmiş, evrendeki oranlarına göre ilçelerden psikolojik danışmanlar örnekleme dâhil edilmiştir. Örneklem büyüklüğü, örneklem büyüklüğü formülü ($n = \frac{Nt^2pq}{d^2(N-1) + t^2pq}$) ile 235 olarak belirlenmiştir. Formülde hata oranı 0.5, güven aralığı 0.5, serbestlik derecesi 1.96 ve standart sapma 0,05 olarak ele alınmıştır. Toplamda 313 anket toplanmış olup, içten yanıtlanmayan ve eksik doldurulan anketler çıkarılarak, örneklemin son büyüklüğü 270 olarak hesaplanmıştır.

Tablo 1’de çalışmaya dâhil edilen bireylerin 174’ü (%64,4) kadın, 96’sının (%35,6) erkek olduğu görülmüştür.

Tablo 1. Katılımcıların cinsiyeti

		<i>f</i>	%	% _{gec}	% _{yig}
Cinsiyet	Kadın	174	64,4	64,4	64,4
	Erkek	96	35,6	35,6	100,0
	Toplam	270	100,0	100,0	

Tablo 2’de görüldüğü üzere, bireylerin 51’i (%18,9) 25 ve altı, 133’ü (%49,3) 26-30, 40’ı (%14,8) 31-35 yaş aralığına ve 46’sı (%17) 36 ve üzerinde yaşa sahip oldukları görülmüştür.

Tablo 2. Katılımcıların yaşları

		<i>f</i>	%	% _{gec}	% _{yig}
Yaş (Kategorik)	25 ve altı	51	18,9	18,9	18,9
	26-30	133	49,3	49,3	68,1
	31-35	40	14,8	14,8	83,0
	36 ve üstü	46	17,0	17,0	100,0
	Toplam	270	100,0	100,0	

Tablo 3’te çalışmadaki bireylerin yaş ortalamasının 30,02, standart sapmasının 5,72, ortalamanın hatası ise 0,35 olarak hesaplanmıştır.

Tablo 3. Katılımcıların yaş Ortalamaları

	<i>n</i>	$\bar{x}$	<i>SS</i>	<i>Sh_x</i>
Yaş	270	30,02	5,72	0,35

Tablo 4’te çalışmaya dâhil edilen bireylerin mezun oldukları programın ne olduğu araştırıldığında, 218’inin (%80,7) PDR, 27’sinin (%10) psikoloji ve 25’inin (%9,3) diğer farklı bölümlerden mezun oldukları görülmüştür.

Tablo 4. Katılımcıların Mezun oldukları Program

		<i>f</i>	%	% _{gec}	% _{yig}
Mezun Olduğunuz Program Nedir?	PDR	218	80,7	80,7	80,7
	Psikoloji	27	10,0	10,0	90,7
	Diğer	25	9,3	9,3	100,0
	Toplam	270	100,0	100,0	

Tablo 5'te çalışmaya dâhil edilen bireylerin çalıştıkları kademe ve kurumlarının ne olduğu araştırılmak istendiğinde, 3'ünün (%1,1) okul öncesi, 69'unun (%25,6) ilkokul, 64'ünün (%23,7) ortaokul, 84'ünün (%31,1) lise, 19'unun (%7) rehberlik ve araştırma merkezi ve 31'inin (%11,5) diğer özel kurumlarda çalıştığı sonucuna varılmıştır.

Tablo 5. Katılımcıların çalıştıkları kademe veya kurumlar

		<i>f</i>	%	% _{gec}	% _{yig}
Çalıştığınız Kademe veya Kurum hangisidir?	Okul Öncesi	3	1,1	1,1	1,1
	İlkokul	69	25,6	25,6	26,7
	Ortaokul	64	23,7	23,7	50,4
	Lise	84	31,1	31,1	81,5
	Rehberlik ve Araştırma Merkezi	19	7,0	7,0	88,5
	Diğer Özel Kurumlar	31	11,5	11,5	100,0
Toplam		270	100,0	100,0	

Tablo 6'da görüldüğü üzere, bireylerin çalışma hayatlarının kaçınıcı yılında olduklarına dair özet istatistikler verilmiştir. Buna göre çalışma hayatlarının ortalama olarak 7,07 yılda oldukları görülürken, standart sapmanın 5,48 ve ortalamaya ait hatanın 0,34 olarak hesaplandığı görülmüştür.

Tablo 6. Katılımcıların mesleki deneyimleri

	<i>n</i>	$\bar{x}$	<i>ss</i>	$Sh_{\bar{x}}$
Çalışma hayatınızın kaçınıcı yılındasınız?	266	7,07	5,48	0,34

Tablo 7'de, bireylerin yaşamlarının büyük bölümlerini nerede geçirdikleri araştırıldığında, 18'inin (%6,7) köy/kasaba, 56'sının (%20,7) ilçede, 83'ünün (%30,7) il merkezinde ve 113'ünün (%41,9) büyükşehirde yaşamlarının büyük bölümünü geçirdikleri gözlenmiştir.

Tablo 7. Katılımcıların hayatlarının büyük bölümünü geçirdikleri yer

		<i>f</i>	%	% _{gec}	% _{yig}
Yaşamınızın büyük bölümünü nerede geçirdiniz?	Köy/Kasaba	18	6,7	6,7	6,7
	İlçe	56	20,7	20,7	27,4
	İl Merkezi	83	30,7	30,7	58,1
	Büyükşehir	113	41,9	41,9	100,0
	Toplam	270	100,0	100,0	

Tablo 8’de çalışmaya dâhil edilen bireylerin annelerinin eğitim düzeyleri araştırıldığında, 33’ünün (%12,2) okuma-yazma bilmediği, 142’sinin (%52,6) ilkokul mezunu oldukları, 26’sının (%9,6) ortaokul, 35’inin (%13) lise, 33’ünün (%12,2) üniversite ve 1 kişinin de (%0,4) lisansüstü mezunu olduğu görülmüştür.

Tablo 8. Katılımcıların anne eğitim düzeyi

	<i>f</i>	%	% _{gec}	% _{yig}
Annenizin Eğitim Düzeyi Nedir? Okuma-Yazma Bilmiyor	33	12,2	12,2	12,2
İlkoku!	142	52,6	52,6	64,8
Ortaokul	26	9,6	9,6	74,4
Lise	35	13,0	13,0	87,4
Üniversite	33	12,2	12,2	99,6
Lisansüstü	1	0,4	0,4	100,0
Toplam	270	100,0	100,0	

Tablo 9’da çalışmaya dâhil edilen bireylerin babalarının eğitim düzeylerine ait özet istatistikler verilmiştir. Buna göre 6’sının (%2,2) okuma-yazma bilmediği, 106’sının (%39,3) ilkokul, 36’sının (%13,3) ortaokul, 48’inin (%17,8) lise, 62’sinin (%23) üniversite ve 12’sinin (%4,4) lisansüstü mezunu oldukları gözlenmiştir.

Tablo 9. Katılımcıların baba eğitim düzeyi

	<i>f</i>	%	% _{gec}	% _{yig}
Babanızın Eğitim Düzeyi Nedir? Okuma-Yazma Bilmiyor	6	2,2	2,2	2,2
İlkokul	106	39,3	39,3	41,5
Ortaokul	36	13,3	13,3	54,8
Lise	48	17,8	17,8	72,6
Üniversite	62	23,0	23,0	95,6
Lisansüstü	12	4,4	4,4	100,0
Toplam	270	100,0	100,0	

Tablo 10’da çalışmaya dâhil edilen bireylerin ailelerinin tüm gelirlerini düşündüklerinde kendilerinin gelir düzeyini nerede olduğunu düşündükleri araştırıldığında, 20’sinin (%7,4) alt ve orta altı, 163’ünün (%60,4) orta ve 87’sinin (%32,2) orta üstü ve üst düzeyde olduğunu düşündükleri görülmüştür.

Tablo 10. Katılımcıların gelir düzeyi

	<i>f</i>	%	% _{gec}	% _{yig}
Ailenizin tüm gelirini düşündüğünüzde kendinizi hangi gelir düzeyinde görüyorsunuz? Alt ve orta altı	20	7,4	7,4	7,4
Orta	163	60,4	60,4	67,8
Orta üstü ve üst	87	32,2	32,2	100,0
Toplam	270	100,0	100,0	

Tablo 11’de bireylerin lisans veya lisansüstü eğitimlerinde "Kültüre Duyarlı Psikolojik Danışma" veya muadili bir ders alıp almadıkları araştırıldığında, 79’unun (%29,3) dersi aldığı, 191’inin (%70,7) dersi almadıkları görülmüştür.

Tablo 11. Katılımcıların Lisans veya Lisansüstü eğitimlerinde "Kültüre Duyarlı Psikolojik Danışma" veya Muadili bir dersi alıp almadıklarını içeren tablo.

		<i>f</i>	%	% _{gec}	% _{yig}
Lisans veya Lisansüstü eğitiminizde "Kültüre Duyarlı Psikolojik Danışma" veya Muadili bir ders aldınız mı?	Evet	79	29,3	29,3	29,3
	Hayır	191	70,7	70,7	100,0
	Toplam	270	100,0	100,0	

Tablo 12’de bireylerin "Kültüre Duyarlı Psikolojik Danışma" dersini veya muadili bir dersi yeterli bulup bulmadıkları araştırıldığında, 23’ünün (%18,9) yeterli bulduğu, 52’sinin (%42,6) kararsız olduğu ve 47’sinin (%38,5) yeterli bulmadığı sonucuna varılmıştır.

Tablo 12. Katılımcıların Lisans veya Lisansüstü eğitimlerinde "Kültüre Duyarlı Psikolojik Danışma" veya Muadili bir dersi yeterli bulup bulmadıklarını içeren tablo.

		<i>f</i>	%	% _{gec}	% _{yig}
"Kültüre Duyarlı Psikolojik Danışma" Dersini veya muadili yeterli buluyor musunuz?	Evet	23	8,5	18,9	18,9
	Kararsızım	52	19,3	42,6	61,5
	Hayır	47	17,4	38,5	100,0
	Toplam	122	45,2	100,0	

Tablo 13’te, bireylerin aldıkları Süpervizyon eğitimini nasıl buldukları araştırıldığında, 64’ünün (%28,8) iyi bulduğu, 116 kişinin (%52,3) orta düzeyde ve 42 kişinin (%18,9) kötü bulduğu görülmüştür.

Tablo 13. Katılımcıların Süpervizyon eğitiminin düzeyi.

		<i>f</i>	%	% _{gec}	% _{yig}
Aldığınız süpervizyon eğitimini nasıl buluyorsunuz?	İyi	64	23,7	28,8	28,8
	Orta	116	43,0	52,3	81,1
	Kötü	42	15,6	18,9	100,0
	Toplan	222	82,2	100,0	

3.3 Veri Toplama Araçları

3.3.1 Demografik Bilgi Formu

Araştırmacı tarafından oluşturulan demografik bilgi formunda, araştırmacıların demografik bilgileri yer almaktadır. Bunlar; Yaş, Cinsiyet, Mesleki Deneyim, Anne eğitim düzeyi, Baba eğitim düzeyi, Yaşamının büyük kısmının geçtiği yer, “Kültüre duyarlı psikolojik danışma” dersi veya muadili bir ders alıp almadığı, “Kültüre duyarlı psikolojik danışma dersi” veya aldığı muadili bir dersi yeterli bulup bulmadığı, Aldığı Süpervizyon eğitiminin kalitesi formda yer alan sorulardır.

3.3.2 Çok Kültürlü Psikolojik Danışma Yeterliği Ölçeği (ÇKPDYÖ)

Bu ölçek, Özer (2014) tarafından Psikolojik danışmanların, çok kültürlü psikolojik danışma yeterliklerinin değerlendirilmesi adına geliştirilmiş bir ölçektir. Madde havuzunu oluşturmak amacıyla ilgili çalışmalar ile yurtdışındaki benzer ölçekler taranmış, odak grup çalışması yapılmış ve 93 madde ile madde havuzu oluşturulmuştur. Madde havuzundaki maddelere uzman görüşü ile son şekli verilmiş, 62 maddeden oluşan ölçek formu ile 332 psikolojik danışmandan veriler toplanmıştır. Açıklayıcı faktör analizi ile 26 maddeden oluşan üç faktörlü bir yapı elde edilmiştir. Ölçek likert tipinde olup 26 madde ve 3 alt boyuttan oluşmaktadır. Ölçek 5’li likert tiplidir. Bu faktörler farkındalık, bilgi ve beceri olarak üç gruba ayrılmıştır. Üç faktörlü yapı toplam varyansın %50.86’sını açıklamıştır. Birinci düzey doğrulayıcı faktör analizinde 3 faktörlü yapı doğrulanmış, uyum indekslerinin iyi uyuma işaret ettiği gözlenmiştir. Üç faktörlü yapının ise gerçekleştirilen ikinci düzey doğrulayıcı faktör analizinde bir üst yapıda birleştiği, ikinci düzey doğrulayıcı faktör analizinin uyum indekslerinin de iyi uyum değerleri gösterdiği gözlenmiştir. Ölçeğe ilişkin Cronbach alfa katsayıları beceri alt boyutu için .88, farkındalık alt boyutu için .88, bilgi alt boyutu için .84 ve tüm ölçek için .88 olarak bulunmuştur. Sonuç olarak çok kültürlü Psikolojik Danışma Yeterlikleri Ölçeğinin (ÇPDYÖ) psikolojik danışmanların çok kültürlü psikolojik danışma yeterliklerini ölçmek için kullanılabilecek geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğu düşünülmektedir.

3.3.3 Danışma Beceri Ölçeği (DBÖ)

Danışmanlık becerilerini belirlemeye yönelik olarak Larson ve Daniels (1992) tarafından geliştirilen Counseling Self-Estimate Inventory (COSI) isimli bu ölçek, Gençdoğan ve Özpolat (2007) Tarafından geçerlilik-güvenirlilik çalışması yapıldıktan sonra Türkçeye uyarlanmıştır. Danışma Beceri Ölçeğinin (DBÖ) dil geçerliğine ilişkin Türkçe ve İngilizce ölçekten alınan puanlara ilişkin korelasyon değeri en düşük 0.32, en yüksek 0.92 olarak $p < 0.05$ önem düzeyinde anlamlı bulunmuştur. Ölçek likert tipinde olup; toplam 37 maddeden ve 5 alt boyuttan oluşmaktadır. 6'lı likert tipine sahip olan ölçekte 19'u ters yönde puanlanan olmak üzere 37 madde toplanarak puanlama yapılmaktadır (Düz maddeler 1, 3, 4, 5, 8, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 17, 20, 25, 29, 30, 32, 34). Ölçekten alınabilecek en yüksek puan 222 en düşük puan ise 37'dir. Ölçekten alınan puanın fazlalığına göre danışma becerilerinde bireyin yetkin olduğu söylenebilir. ,

Ölçeğin güvenirliliğini test etmek için Cronbach Alpha analizi uygulanmıştır. İç tutarlılığı (Cronbach Alfa) 0.92 olarak $p < 0.05$ önem düzeyinde anlamlıdır. Danışma Becerileri Ölçeğinin faktör yapısını belirlemek için faktör analizi yapılmıştır. Varyansın % 45'ini açıklayan 5 faktöre göre faktör yükü 0.30'un üzerinde olan maddelerin 5 faktörlü dağılım şöyledir; 1. Faktör 6, 12, 13, 15, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 28, 31, 32, 33. Maddeler, 2. Faktör 1, 4, 5, 10, 11, 14, 17. maddeler, 3. Faktör 26, 27, 29, 30, 36, 37. maddeler, 4. Faktör 7, 9, 16, 18, 35. maddeler, 5. Faktör 2, 3, 8, 34. Maddelerdir. Faktörlere verilen isimler de şu şekildedir; 1. Temel Terapötik İletişim Becerileri, 2. Analitik Beceriler, 3. Zor Danışanlar Ve Sosyokültürel Farklılıklar, 4. Danışma Sürecinde Nötr Olabilme, 5. Danışma Sürecini Yönetebilme, şeklindedir. Ölçeğin benzer ölçek geçerliliği yöntemiyle değerlendirilmesi amacıyla Danışma Becerileri Ölçeği İletişim becerileri ölçeği ile karşılaştırılmıştır. Aynı kişilere uygulanan iki ölçekten elde edilen verilere korelasyon analizi uygulanmıştır. Deneklerin testlerden aldıkları puanlar arasındaki korelasyon değeri 0.45 olup $p < 0.05$ önem düzeyinde anlamlı bulunmuştur. Danışma Beceri Ölçeğinin (DBÖ) psikolojik danışmanların, psikologların ve psikiyatristlerin psikoterapi veya psikolojik danışma becerilerini ölçmede yeterli, geçerli ve güvenilir bir araç olduğu söylenebilir.

3.4 Verilerin Toplanması

Araştırma için kullanılacak olan veri toplama araçlarının uygulanması, İstanbul Avrupa yakasında, Küçükçekmece ilçesinde PDR (Psikolojik Danışma ve Rehberlik) sempozyumuna katılmış olan Psikolojik Danışmanların katılımları ile gerçekleştirilmiştir. Sosyoekonomik statüye göre ilçeler sırasıyla (Bakırköy, Zeytinburnu, Bahçelievler ve Küçükçekmece) belirlenip, bu tabakalara göre veri toplanmıştır. Araştırmada kullanılacak ölçekler için gerekli izinler alındıktan, yer ve saat belirlendikten sonra çalışma, katılımcıların gönüllülük esaslarına göre yapılmıştır. Araştırma ile ilgili bilgiler katılımcılara aktarılmış, gönüllülük esasının ön planda olduğu belirtilmiş ve katılımcıların kimlik bilgilerinin gizli tutulacağı önceden kendilerine bildirilmiştir. Ayrıca araştırmanın amacı, içeriği ve önemi talep eden katılımcılara aktarılmıştır. Son olarak araştırmaya katılan katılımcılardan, ölçeği yönergeye uygun ve içtenlikle doldurmaları, ölçekteki demografik bilgileri eksiksiz yanıtlamaları talep edilmiştir.

3.5 Verilerin Analizi

İstatistiksel analizler R 3.3.2v (açık kaynak) programı ile yapılmış ve istatistik analizlerde anlamlılık düzeyi 0.05 (p-value) olarak dikkate alınmıştır. Çalışmadan elde edilen verilerin özetlenmesinde tanımlayıcı istatistikler sürekli değişkenler için *ortalama ± standart sapma* ve standart hata olarak tablo halinde verilmiştir. Kategorik değişkenler *sayı ve yüzde* olarak özetlenmiştir. Sayısal değişkenlerin normalliği *Kolmogrov Smirnov testi* ile kontrol edilmiştir. Bağımsız iki grup karşılaştırılmalarında normal dağılım gösterdiği durumlarda parametrik bir test olan *Bağımsız İki Örnek t-testi* kullanılmıştır. Bağımsız ikiden fazla grup için normal dağılım gösterdiği durumlarda ise *Tek Yönlü Varyans Analizi* kullanılmıştır. Psikolojik danışmanların, Çok kültürlü yeterliklerinin; cinsiyet, mesleki deneyim gibi değişkenlere ve “Kültüre duyarlı psikolojik danışma” veya muadili bir dersi alıp almama durumlarına göre farklılık gösterip göstermediği, *Bağımsız İki Örnek t-testi* ile analiz edilmiştir.

- Psikolojik danışmanların, Çok kültürlü yeterliklerinin; yaş, mezun oldukları program gibi değişkenlere ve “Kültüre duyarlı psikolojik danışma” veya

muadili bir dersi yeterli bulup bulmama durumlarına göre farklılık gösterip göstermediği, *Tek Yönlü Varyans Analizi* ile analiz edilmiştir.

- Psikolojik danışmanların, Danışma beceri düzeylerinin; cinsiyete göre farklılık gösterip göstermediği *Bağımsız İki Örnek t-testi* ile analiz edilmiştir.
- Psikolojik danışmanların, Danışma beceri düzeylerinin; yaş düzeylerine göre farklılık gösterip göstermediği *Tek Yönlü Varyans Analizi* ile analiz edilmiştir.
- Psikolojik Danışmanların, Çok kültürlü yeterliklerinin, danışma beceri düzeylerini anlamlı bir şekilde yordayıp yordamadığı *Doğrusal Regresyon analiziyle* analiz edilmiştir.
- Çok kültürlü yeterlik faktörlerinden olan “Bilgi”, “Beceri” ve “Farkındalık” faktörlerinin, danışma beceri düzeylerini anlamlı bir şekilde yordayıp yordamadığı yine *Doğrusal Regresyon analiziyle* analiz edilmiştir.

BÖLÜM IV

BULGULAR

Bu bölümde araştırmanın sonuçlarına yönelik bulgular yer almaktadır. Araştırmanın amaç ve alt amaçlarına yönelik bulgular, tablolar halinde açıklamalarıyla birlikte aşağıda gösterilmiştir.

4.1 Çok kültürlü yeterlik toplam puanına yönelik bulgular

Psikolojik danışmanların çok kültürlü yeterlik düzeylerini saptamak için kullanılan çok kültürlü yeterlik ölçeğine ait toplam puanlar aşağıda tablo ve açıklamalarıyla birlikte gösterilmiştir.

Tablo 14. Psikolojik Danışmanların çok kültürlü yeterlik alt boyutlarına ait toplam puanlar.

	<i>N</i>	$\bar{x}$	<i>ss</i>	$Sh_{\bar{x}}$
Bilgi	270	21,16	4,29	0,26
Beceri	270	41,96	6,26	0,38
Farkındalık	270	17,11	5,07	0,31
Çok Kültürlü Psikolojik Danışma Yeterlikleri Ölçeği Toplam	270	80,23	9,38	0,57

Tablo 14’te çalışmaya dâhil edilen bireylerin çok kültürlü psikolojik danışma yeterlilikleri ölçeği genel toplam, bilgi, beceri ve farkındalık puanlarına ait özet istatistikler verilmiştir. Buna göre bilgi alt boyutuna ait ortalama 21,16, standart sapma 4,29 ve ortalamaya ait hata 0,26 olarak hesaplanmıştır. Beceri alt boyutuna ait ortalama 41,96, standart sapma 6,26 ve ortalamaya ait standart hata 0,38 olarak hesaplanmıştır. Farkındalık boyutuna ait ortalama 17,11, standart sapma 5,07 ve ortalamanın standart hatası 0,31 olarak hesaplanmıştır. Çok kültürlü psikolojik danışma yeterlilikleri ölçeği genel toplam puan ortalaması 80,23, standart sapma 9,38 ve ortalamanın standart hatası 0,57 olarak hesaplanmıştır.

4.2 Danışma becerileri toplam puanlarına yönelik bulgular

Psikolojik danışmanların, danışma beceri düzeylerini saptamak için kullanılan danışma beceri ölçeğine ait toplam puanlar aşağıda tablo ve açıklamalarıyla birlikte gösterilmiştir.

Tablo 15. Danışma beceri düzeyleri toplam puanları.

	<i>N</i>	$\bar{x}$	<i>ss</i>	$Sh_{\bar{x}}$
Temel Terapötik İletişim	270	56,05	5,52	0,34
Analitik Beceriler	270	17,83	3,67	0,22
Zor Danışanlar ve Sosyokültürel Farklılıklar	270	15,82	3,35	0,20
Danışma Sürecinde Nötr Olabilme	270	21,81	3,29	0,20
Danışma Sürecini Yönetebilme	270	13,97	1,80	0,11
Danışma Beceri Ölçeği Toplam	270	125,48	8,94	0,54

Tablo 15’te psikolojik danışma becerilerini ölçmek için danışma beceri ölçeği genel toplam ve alt boyutlarına ait tanımlayıcı istatistikler hesaplanmıştır. Buna göre temel terapötik iletişim alt boyutuna ait ortalama 56,05, standart sapma 5,52 ve ortalamanın standart hatası 0,34 olarak hesaplanmıştır. Analitik beceriler alt boyutuna ait ortalama 17,83, standart sapma 3,67 ve ortalamanın standart hatası 0,22 olarak hesaplanmıştır. Zor danışanlar ve sosyokültürel farklılıklar alt boyutuna ait ortalama 15,82, standart sapma 3,35 ve ortalamanın standart hatası 0,20 olarak hesaplanmıştır. Danışma sürecinde nötr olabilme alt boyutuna ait ortalama 21,81, standart sapma 3,29 ve ortalamanın standart hatası 0,20 olarak hesaplanmıştır. Danışma sürecini yönetebilme alt boyutuna ait ortalama 13,97, standart sapma 1,80 ve ortalamanın standart hatası 0,11 olarak hesaplanmıştır. Psikolojik danışma becerilerini ölçmek için danışma beceri ölçeği toplam puan ortalaması 125,48, standart sapma 8,94 ve ortalamanın standart hatası 0,54 olarak hesaplanmıştır.

5. Çok kültürlü yeterlik ve Danışma becerilerine Yönelik bulgular

Psikolojik danışmanların, çok kültürlü yeterliklerinin, danışma beceri düzeylerini ne düzeyde yordadığı ile ilgili Doğrusal Regresyon analizi sonuçları ve sonuçtan elde edilen bulgular aşağıda verilmiştir.

Tablo 16. Çok kültürlü yeterliğin, danışma beceri düzeylerini ne düzeyde yordadığını gösteren Doğrusal Regresyon analizi sonuçları.

	Standartlaştırılmamış Katsayılar		Standartlaştırılmış Katsayılar		
	B	Standart Hata	Beta	t	p
Sabit	113,533	7,756		14,639	0,000
Analitik Beceriler	-0,778	0,197	-0,305	-3,945	0,000
Zor Danışanlar ve Sosyokültürel Farklılıklar	-0,113	0,204	-0,040	-0,557	0,578
Danışma Sürecinde Nötr Olabilme	0,025	0,251	0,009	0,099	0,921
Danışma Sürecini Yönetebilme	-0,010	0,321	-0,002	-0,031	0,975
Danışma Beceri Ölçeği Toplam	-0,144	0,106	-0,137	-1,361	0,175

Bağımlı Değişken: Çok Kültürlü Psikolojik Danışma Yeterlikleri Ölçeği
R=0,401 R²=0,161 F=10,104 p<0,001

Tablo 16’da görüldüğü üzere, analitik beceriler, zor danışanlar ve sosyokültürel farklılıklar, danışma sürecinde nötr olabilme, danışma sürecini yönetebilme ve psikolojik danışma becerilerini ölçmek için danışma beceri ölçeği toplam puanlarının, bağımlı değişken olan çok kültürlü psikolojik danışma yeterlikleri ölçeğini anlamlı düzeyde yordadığı (R=0,401 R²=0,161 F=10,104 p<0,001) görülmektedir. Regresyon katsayılarının anlamlılığına ilişkin t-testi sonuçları incelendiğinde, analitik becerilerin çok kültürlü psikolojik danışma yeterlikleri üzerinde bir yordayıcılığının olduğu görülmüştür (p<0,05).

5.1 “Bilgi” faktörü ile Danışma becerilerine yönelik bulgular

Çok kültürlü yeterlik faktörlerinden olan “Bilgi” faktörünün, danışma beceri düzeylerini ne düzeyde yordadığını gösteren Doğrusal Regresyon analizi sonuçları ve sonuçtan elde edilen bulgular aşağıda verilmiştir.

Tablo 17. Çok kültürlü yeterlik faktörlerinden olan “Bilgi” faktörünün, danışma beceri düzeylerini ne düzeyde yordadığını gösteren Doğrusal Regresyon analizi sonuçları.

	Standartlaştırılmamış Katsayılar		Standartlaştırılmış Katsayılar		
	B	Standart Hata	Beta	t	p
Sabit	28,744	3,371		8,526	0,000
Analitik Beceriler	-0,581	0,086	-0,497	-6,780	0,000
Zor Danışanlar ve Sosyokültürel Farklılıklar	-0,207	0,089	-0,161	-2,337	0,020
Danışma Sürecinde Nötr Olabilme	-0,111	0,109	-0,085	-1,015	0,311
Danışma Sürecini Yönetebilme	0,033	0,139	0,014	0,240	0,811
Danışma Beceri Ölçeği Toplam	0,064	0,046	0,133	1,386	0,167

Bağımlı Değişken: Bilgi

$R=0,491$ $R^2=0,242$ $F=16,816$ $p<0,001$

Tablo 17’de görüldüğü üzere, analitik beceriler, zor danışanlar ve sosyokültürel farklılıklar, danışma sürecinde nötr olabilme, danışma sürecini yönetebilme ve psikolojik danışma becerilerini ölçmek için danışma beceri ölçeği toplam puanlarının, çok kültürlü psikolojik danışma yeterlikleri ölçeği alt boyutlarından olan bilgi boyutu üzerinde anlamlı bir düzeyde yordayıcılığının ($R=0,491$ $R^2=0,242$ $F=16,816$ $p<0,001$) bulunduğu görülmektedir. Regresyon katsayılarının anlamlılığına ilişkin t-testi sonuçları incelendiğinde, analitik beceriler ve zor danışanlar ile sosyokültürel farklılıkların, çok kültürlü psikolojik danışma yeterlikleri alt boyutlarından “bilgi” boyutu üzerinde bir yordayıcılığının olduğu görülmüştür ($p<0,05$).

5.2 “Beceri” faktörü ile Danışma becerilerine yönelik bulgular

Çok kültürlü yeterlik faktörlerinden olan “Beceri” faktörünün, danışma beceri düzeylerini ne düzeyde yordadığını gösteren Doğrusal Regresyon analizi sonuçları ve sonuçtan elde edilen bulgular aşağıda verilmiştir.

Tablo 18. Çok kültürlü yeterlik faktörlerinden olan “Beceri” faktörünün, danışma beceri düzeylerini ne düzeyde yordadığını gösteren Doğrusal Regresyon analizi sonuçları.

	Standartlaştırılmamış Katsayılar		Standartlaştırılmış Katsayılar		
	B	Standart Hata	Beta	t	p
Sabit	59,582	4,612		12,526	0,000
Analitik Beceriler	-0,841	0,117	-0,493	-6,780	0,000
Zor Danışanlar ve Sosyokültürel Farklılıklar	-0,294	0,121	-0,157	-2,337	0,016
Danışma Sürecinde Nötr Olabilme	0,068	0,149	0,036	0,455	0,650
Danışma Sürecini Yönetebilme	-0,015	0,191	-0,004	-0,080	0,936
Danışma Beceri Ölçeği Toplam	0,006	0,063	0,009	0,098	0,922

Bağımlı Değişken: Beceri

$R=0,578$ $R^2=0,334$ $F=26,524$ $p<0,001$

Tablo 18’de görüldüğü üzere, analitik beceriler, zor danışanlar ve sosyokültürel farklılıklar, danışma sürecinde nötr olabilme, danışma sürecini yönetebilme ve psikolojik danışma becerilerini ölçmek için danışma beceri ölçeği toplam puanlarının, çok kültürlü psikolojik danışma yeterlikleri ölçeği alt boyutlarından olan beceri boyutu üzerinde anlamlı düzeyde yordayıcılığının ($R=0,578$, $R^2=0,334$, $F=26,524$, $p<0,001$) bulunduğu görülmektedir. Regresyon katsayılarının anlamlılığına ilişkin t-testi sonuçları incelendiğinde, analitik beceriler ve zor danışanlar ile sosyokültürel farklılıkların, çok kültürlü psikolojik danışma yeterlikleri alt boyutlarından beceri üzerinde bir yordayıcılığının olduğu görülmüştür ($p<0,05$).

5.3 “Farkındalık” faktörü ile Danışma becerilerine yönelik bulgular

Çok kültürlü yeterlik faktörlerinden olan “Farkındalık” faktörünün, danışma beceri düzeylerini ne düzeyde yordadığını gösteren Doğrusal Regresyon analizi sonuçları ve sonuçtan elde edilen bulgular aşağıda verilmiştir.

Tablo 19. Çok kültürlü yeterlik faktörlerinden olan “Farkındalık” faktörünün, danışma beceri düzeylerini ne düzeyde yordadığını gösteren Doğrusal Regresyon analizi sonuçları.

	Standartlaştırılmamış		Standartlaştırılmış		p
	Katsayılar		Katsayılar		
	B	Standart Hata	Beta	t	
Sabit	25,207	3,939		6,399	0,000
Analitik Beceriler	0,644	0,100	0,467	6,434	0,000
Zor Danışanlar ve Sosyokültürel Farklılıklar	0,388	0,103	0,256	3,748	0,000
Danışma Sürecinde Nötr Olabilme	0,068	0,127	0,044	0,532	0,595
Danışma Sürecini Yönetebilme	-0,028	0,163	-0,010	-0,172	0,864
Danışma Beceri Ölçeği Toplam	-0,214	0,054	-0,377	-3,980	0,000

Bağımlı Değişken: Farkındalık

R=0,508 R²=0,258 F=18,328 **p<0,001**

Tablo 19’da görüldüğü üzere, analitik beceriler, zor danışanlar ve sosyokültürel farklılıklar, danışma sürecinde nötr olabilme, danışma sürecini yönetebilme ve psikolojik danışma becerilerini ölçmek için danışma beceri ölçeği toplam puanı ile çok kültürlü psikolojik danışma yeterlikleri ölçeği alt boyutlarından farkındalık arasında anlamlı düzeyde yordayıcılığının (R=0,508, R²=0,258, F=18,328, p<0,001) bulunduğu görülmektedir. Regresyon katsayılarının anlamlılığına ilişkin t-testi sonuçları incelendiğinde, analitik beceriler, zor danışanlar ve sosyokültürel farklılıklar ve psikolojik danışma becerilerini ölçmek için danışma beceri ölçeği toplam puanlarının, çok kültürlü psikolojik danışma yeterlikleri alt boyutlarından farkındalık üzerinde bir yordayıcılığının olduğu görülmüştür (p<0,05). Çok kültürlü yeterlik alt boyutlarından olan farkındalık boyutunun, danışma beceri düzeylerini ne düzeyde yordadığı Tablo 19’da gösterilmiştir. Farkındalık boyutunun, danışma becerileri alt boyutlarından olan analitik beceriler ile zor danışanlar ve sosyokültürel farklılıklar alt boyutlarını anlamlı düzeyde yordadığı gözlenmiştir. Ayrıca Farkındalık alt boyutu ile danışma beceri düzeyleri toplam puanı arasında da istatistiksel olarak anlamlı bir fark gözlenmiştir. Sonuç olarak psikolojik danışmanların, çok kültürlü yeterlikleriyle danışma becerileri arasındaki yordama düzeyine bakıldığında, kayda değer bulgular yer almaktadır. Aynı zamanda araştırmanın genel amacını da oluşturan bu bölüm bize bir takım fikirler sunmaktadır.

Genel olarak “Kültüre duyarlı psikolojik danışma” veya muadili bir dersin, psikolojik danışmanların çok kültürlü yeterliklerini anlamlı düzeyde yordadığı görülmüştür. Psikolojik danışmanların çok kültürlü yeterliklerinin de genel olarak danışma beceri düzeylerini anlamlı düzeyde yordadığı görülmüştür. Özellikle psikolojik danışmanların, çok kültürlü yeterliklerinin, danışma becerileri alt boyutlarından olan analitik beceriler ve Zor danışanlar ile sosyokültürel farklılıklar alt boyutlarını anlamlı düzeyde yordadığı gözlenmiştir.

5.4 Çok kültürlü yeterlik ve cinsiyete yönelik bulgular

Psikolojik danışmanların, çok kültürlü yeterlik puanlarının, cinsiyete göre farklılık gösterip göstermediğini içeren Bağımsız iki örnek t-testi sonuçları ve bu tablodan elde edilen bilgilere ait bulgular aşağıda verilmiştir.

Tablo 20. Çok kültürlü yeterlik puanlarının, cinsiyete göre farklılık gösterip göstermediğini içeren Bağımsız iki örnek t-testi sonuçları.

	Cinsiyet	N	$\bar{x}$	ss	Sh $\bar{x}$	t-Testi		
						t	Sd	p
Bilgi	Kadın	174	20,45	4,30	0,32590	-3,702	268	p<0,001
	Erkek	96	22,43	3,99	0,40710			
Beceri	Kadın	174	41,48	6,28	0,47590	-1,702	268	0,090
	Erkek	96	42,83	6,18	0,63066			
Farkındalık	Kadın	174	17,06	5,02	0,38042	-0,209	268	0,835
	Erkek	96	17,20	5,18	0,52849			
Çok Kültürlü Psikolojik Danışma Yeterlikleri Ölçeği	Kadın	174	79,00	9,35	0,70905	-2,941	268	0,004
	Erkek	96	82,46	9,06	0,92468			

Tablo 20’de çalışmaya dâhil edilen bireylerin cinsiyetlerine göre çok kültürlü psikolojik danışma yeterlilikleri ölçeği genel toplam, bilgi, beceri ve farkındalık puan ortalamaları arasında anlamlı farklılık olup olmadığı araştırılmak istenmiştir. Buna göre cinsiyet bakımından çok kültürlü psikolojik danışma yeterlilikleri ölçeği bilgi alt boyutu ortalamaları arasındaki farklılık istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($t=-3,702$, $p<0,001$).

Erkeklerin bilgi toplam puan ortalamaları kadınlara göre anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu gözlenmiştir. Bireylerin cinsiyetlerine göre çok kültürlü psikolojik

danışma yeterlikleri ölçeği toplam puan ortalamaları karşılaştırıldığında, ortalamalar arasındaki farklılık istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($t=-2,941$, $p<0,004$). Erkeklerin çok kültürlü psikolojik danışma yeterlikleri ölçeği toplam puan ortalamaları kadınlara göre anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu görülmüştür. Bireylerin cinsiyetlerine göre çok kültürlü psikolojik danışma yeterlikleri ölçeği alt boyutlarından beceri ve farkındalık toplam puan ortalamaları arasındaki farklılık istatistiksel olarak anlamlı bulunamamıştır ($p>0,05$).

Cinsiyete göre çok kültürlü yeterlik puanlarının farklılık gösterip göstermediği araştırmada incelenmiştir. Bilgi, beceri ve farkındalık faktörlerinden sadece bilgi faktörünün cinsiyetler arasında farklılık gösterdiği, Erkeklerin kadınlara oranla bilgi faktöründe daha fazla olumlu puan topladıkları ve çok kültürlü yeterlik toplam puanlarında da bu durumun gözlemlendiği görülmüştür. Erkekler ve kadınlar arasındaki fark istatistikselinde, sadece “Bilgi” faktöründe anlamlılık gözlemlendiği için cinsiyetler arasında, genel anlamda istatistiksel olarak anlamlı bir fark gözlenmemiştir. Erkeklerin “Bilgi” faktöründe kendilerini kadınlara oranla daha yeterli algıladıkları görülmüştür.

5.5 Çok kültürlü yeterlik ve yaş düzeyine yönelik bulgular

Psikolojik danışmanların, Çok kültürlü yeterlik puanlarının, yaş düzeylerine göre farklılık gösterip göstermediğini içeren Tek Yönlü Varyans analizi sonuçları ve bu tablodan elde edilen bilgilere ait bulgular aşağıda verilmiştir.

Tablo 21. Çok kültürlü yeterlik puanlarının, yaş düzeyine göre farklılık gösterip göstermediğini içeren Tek Yönlü Varyans analizi sonuçları.

		N	□	SS	Sh	ANOVA Sonuçları					
						KT	Sd	KO	F	p	
Bilgi	25 ve altı	51	20,98	4,45	0,62	Gruplar Arası	83,867	3	27,956	1,528	0,207
	26-30	133	20,85	4,14	0,36	Grup İçi	4865,600	266	18,292		
	31-35	40	22,48	4,62	0,73	Toplam	4949,467	269			
	36 ve üstü	46	21,09	4,16	0,61						
	Toplam	270	21,16	4,29	0,26						
Beceri	25 ve altı	51	41,84	5,99	0,84	Gruplar Arası	185,137	3	61,712	1,583	0,194
	26-30	133	41,51	6,07	0,53	Grup İçi	10372,492	266	38,994		
	31-35	40	43,93	6,70	1,06	Toplam	10557,630	269			
	36 ve üstü	46	41,70	6,59	0,97						

	Toplam	270	41,96	6,26	0,38						
Farkındalık	25 ve altı	51	18,41	5,88	0,82	Gruplar Arası	136,992	3	45,664	1,795	0,148
	26-30	133	17,09	4,78	0,41		Grup İçi	6767,675	266	25,442	
	31-35	40	16,15	5,01	0,79	Toplam	6904,667	269			
	36 ve üstü	46	16,57	4,82	0,71						
	Toplam	270	17,11	5,07	0,31						
Çok Kültürlü Psikolojik Danışma Yeterlikleri Ölçeği Toplam	25 ve altı	51	81,24	9,67	1,35	Gruplar Arası	383,319	3	127,773	1,459	0,226
	26-30	133	79,45	8,98	0,78		Grup İçi	23288,444	266	87,551	
	31-35	40	82,55	8,96	1,42	Toplam	23671,763	269			
	36 ve üstü	46	79,35	10,37	1,53						
	Toplam	270	80,23	9,38	0,57						

Tablo 21’de bireylerin yaş düzeylerine göre çok kültürlü psikolojik danışma yeterlikleri ölçeği toplam puan ve bilgi, beceri ve farkındalık alt boyutu puan ortalamaları arasındaki farklılıkların istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığı araştırılmış ve ortalamalar arasındaki farklılık istatistiksel olarak anlamlı bulunamamıştır ($p>0,05$). Psikolojik danışmanların çok kültürlü yeterliklerinin, yaş düzeylerine göre farklılık gösterip göstermediği araştırmada incelenmiştir. Psikolojik danışmanların yaşlarına göre çok kültürlü yeterlik düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık gözlenmemiştir.

5.6 Çok kültürlü yeterlik ve mesleki deneyime yönelik bulgular

Psikolojik danışmanların, Çok kültürlü yeterlik puanlarının, mesleki deneyime göre farklılık gösterip göstermediğini içeren Bağımsız iki örnek t-testi sonuçları ve bu tablodan elde edilen bilgilere ait bulgular aşağıda verilmiştir.

Tablo 22. Çok kültürlü yeterlik puanlarının, mesleki deneyime göre farklılık gösterip göstermediğini içeren Bağımsız iki örnek t-testi sonuçları.

		<i>N</i>	$\bar{x}$	<i>SS</i>	$Sh_{\bar{x}}$	<i>t</i>	<i>Sd</i>	<i>p</i>
Bilgi	1-15 Yıl	238	21,17	4,30	0,28	0,201	264	0,841
	16-30 Yıl	28	21,00	4,11	0,78			
Beceri	1-15 Yıl	238	42,00	6,21	0,40	0,317	264	0,752
	16-30 Yıl	28	41,61	6,80	1,29			
Farkındalık	1-15 Yıl	238	17,32	5,08	0,33	1,802	264	0,073
	16-30 Yıl	28	15,50	4,72	0,89			
Çok Kültürlü Psikolojik Danışma Yeterlikleri Ölçeği Toplam	1-15 Yıl	238	80,49	9,22	0,60	1,270	264	0,205
	16-30 Yıl	28	78,11	10,81	2,04			

Tablo 22’de bireylerin deneyim düzeylerine göre çok kültürlü psikolojik danışma yeterlikleri ölçeği toplam puan ve bilgi, beceri ve farkındalık alt boyutu puan ortalamaları arasındaki farklılıkların istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığı araştırılmış ve ortalamalar arasındaki farklılık istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($p>0,05$). Psikolojik danışmanların çok kültürlü yeterliklerinin, mesleki deneyimlerine göre farklılık gösterip göstermediği araştırmada incelenmiştir. Psikolojik danışmanların mesleki deneyimleri ile çok kültürlü yeterlik düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık gözlenmemiştir.

5.7 Çok kültürlü yeterlik ve “Kültüre Duyarlı Psikolojik Danışma” veya muadili bir dersi alıp almama durumuna yönelik bulgular

Psikolojik danışmanların, çok kültürlü yeterlik puanlarının, “Kültüre Duyarlı Psikolojik Danışma” veya muadili bir dersi alıp almama durumuna göre farklılık gösterip göstermediğini içeren Bağımsız iki örnek t-testi sonuçları ve bu tablodan elde edilen bilgilere ait bulgular aşağıda verilmiştir.

Tablo 23. Çok kültürlü yeterlik puanlarının, “Kültüre Duyarlı Psikolojik Danışma” veya muadili bir dersi alıp almama durumuna göre farklılık gösterip göstermediğini içeren Bağımsız iki örnek t-testi sonuçları.

	Gruplar	N	$\bar{x}$	ss	Sh $\bar{x}$	t-Testi		
						t	Sd	p
Bilgi	Evet	79	22,367	4,863	0,547	2,777	122,280	0,006
	Hayır	191	20,654	3,934	0,285			
Beceri	Evet	79	43,544	6,761	0,761	2,698	268	0,007
	Hayır	191	41,309	5,944	0,430			
Farkındalık	Evet	79	17,101	5,017	0,564	-0,020	268	0,984
	Hayır	191	17,115	5,100	0,369			
Çok Kültürlü Psikolojik Danışma Yeterlikleri Ölçeği Toplam	Evet	79	83,013	9,634	1,084	3,188	268	0,002
	Hayır	191	79,079	9,052	0,655			

Tablo 23’te bireylerin lisans veya lisansüstü eğitimlerinde “Kültüre Duyarlı Psikolojik Danışma” veya muadili bir ders alma durumuna göre çok kültürlü psikolojik danışma yeterlikleri ölçeği toplam puan ve bilgi, beceri ve farkındalık puan ortalamaları karşılaştırılmıştır. Buna göre bireylerin lisans veya lisansüstü

eğitimlerinde “Kültüre Duyarlı Psikolojik Danışma” veya muadili bir ders alma durumuna göre bilgi toplam puan ortalamaları arasındaki farklılık istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($t=2,777$, $p<0,006$). Lisans veya lisansüstü eğitimlerinde “Kültüre Duyarlı Psikolojik Danışma” veya muadili bir ders alan bireylerin “bilgi” puan ortalamalarının dersi almayanlara göre daha yüksek olduğu gözlendi. Bireylerin lisans veya lisansüstü eğitimlerinde “Kültüre Duyarlı Psikolojik Danışma” veya muadili bir ders alma durumuna göre beceri toplam puan ortalamaları arasındaki farklılık istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmüştür ($t=2,698$, $p<0,007$). Lisans veya lisansüstü eğitimlerinde “Kültüre Duyarlı Psikolojik Danışma” veya muadili bir ders alan bireylerin “beceri” puan ortalamaları dersi almayanlara göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Bireylerin lisans veya lisansüstü eğitimlerinde “Kültüre Duyarlı Psikolojik Danışma” veya muadili bir ders alma durumuna göre “farkındalık” toplam puan ortalamaları arasındaki farklılık istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($t=-0,020$, $p>0,984$). Bireylerin lisans veya lisansüstü eğitimlerinde “Kültüre Duyarlı Psikolojik Danışma” veya muadili bir ders alma durumuna göre çok kültürlü psikolojik danışma yeterlikleri leği “toplam puan ortalamaları” arasındaki farklılık istatistiksel olarak anlamlı olduğu gözlenmiştir ($t=3,188$, $p<0,002$). Sonuç olarak, lisans veya lisansüstü eğitimlerinde “Kültüre Duyarlı Psikolojik Danışma” veya muadili bir ders alan bireylerin çok kültürlü psikolojik danışma yeterlikleri leği toplam puan ortalamalarının dersi almayanlara göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Psikolojik danışmanların çok kültürlü yeterliklerinin, “Kültüre duyarlı psikolojik danışma” veya muadili bir dersi alıp almamalarına göre farklılık gösterip göstermediği araştırmada incelenmiştir. Psikolojik danışmanların “Kültüre duyarlı psikolojik danışma” veya muadili bir dersi almalarının, bilgi ve beceri boyutlarında anlamlı bir farklılık gösterdiği görülmüştür. Ayrıca çok kültürlü yeterliklerinden aldıkları toplam puanda da anlamlı bir farklılık gösterdikleri görülmüştür.

5.8 Çok kültürlü yeterlik ve “Kültüre Duyarlı Psikolojik Danışma” veya muadili bir dersi yeterli bulup bulmama durumuna yönelik bulgular

Psikolojik danışmanların, Çok kültürlü yeterlik puanlarının, “Kültüre Duyarlı Psikolojik Danışma” veya muadili bir dersi yeterli bulup bulmama durumlarına göre

farklılık gösterip göstermediğini içeren Tek Yönlü Varyans analizi sonuçları ve bu tablodan elde edilen bilgilere ait bulgular aşağıda verilmiştir.

Tablo 24. Çok kültürlü yeterlik puanlarının, “Kültüre Duyarlı Psikolojik Danışma” veya muadili bir dersi yeterli bulup bulmama durumuna göre farklılık gösterip göstermediğini içeren Tek Yönlü Varyans analizi sonuçları.

		ANOVA Sonuçları									
		<i>N</i>	$\bar{X}$	<i>SS</i>		<i>KT</i>	<i>Sd</i>	<i>KO</i>	<i>F</i>	<i>p</i>	<i>Fark</i>
Bilgi	Evet	23	25,043	4,557	Gruplar Arası	384,504	2	192,252	8,700	p<0,001	
	Kararsızım	52	21,000	4,472	Grup İçi	2629,595	119	22,097			
	Hayır	47	20,170	5,006	Toplam	3014,098	121				Evet>Kararsızım
	Toplam	122	21,443	4,991							Evet>Hayır
Beceri	Evet	23	48,000	6,557	Gruplar Arası	935,778	2	467,889	12,342	p<0,001	
	Kararsızım	52	41,731	6,639	Grup İçi	4511,337	119	37,910			
	Hayır	47	40,383	5,351	Toplam	5447,115	121				Evet>Kararsızım
	Toplam	122	42,393	6,710							Evet>Hayır
Farkındalık	Evet	23	16,435	6,465	Gruplar Arası	114,650	2	57,325	2,404	0,095	
	Kararsızım	52	18,192	5,091	Grup İçi	2837,687	119	23,846			
	Hayır	47	16,149	3,599	Toplam	2952,336	121				-
	Toplam	122	17,074	4,940							
Çok Kültürlü Psikolojik Danışma Yeterlikler Ölçeği	Evet	23	89,478	7,354	Gruplar Arası	2520,747	2	1260,373	14,703	p<0,001	
	Kararsızım	52	80,923	9,816	Grup İçi	10201,261	119	85,725			
	Hayır	47	76,702	9,438	Toplam	12722,008	121				Evet>Kararsızım
	Toplam	122	80,910	10,254							Evet>Hayır

Tablo 24’te bireylerin kültüre duyarlı psikolojik danışma dersini veya muadili yeterli bulup bulmama durumuna göre çok kültürlü psikolojik danışma yeterlikleri ölçeği toplam puan ve bilgi, beceri ve farkındalık puan ortalamaları arasındaki farklılıkların istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığı araştırılmak istenmiştir. Buna göre bireylerin kültüre duyarlı psikolojik danışma dersini veya muadili yeterli bulup bulmama durumuna göre bilgi toplam puan ortalamaları arasındaki farklılık istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($F=8,700$, $p<0,001$). Farklılığın evet-kararsızım ve evet-hayır ikilisinden kaynaklandığı görülmüştür. Bireylerin kültüre duyarlı psikolojik danışma dersini veya muadili yeterli bulup bulmama durumuna göre beceri toplam puan ortalamaları arasındaki farklılık istatistiksel olarak anlamlı

bulunmuştur ($F=12,342$, $p<0,001$). Farklılığın evet-kararsızım ve evet-hayır ikilisinden kaynaklandığı gözlenmiştir. Bireylerin kültüre duyarlı psikolojik danışma dersini veya muadili yeterli bulup bulmama durumuna göre farkındalık toplam puan ortalamaları arasındaki farklılık istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($F=2,404$, $p>0,05$). Bireylerin kültüre duyarlı psikolojik danışma dersini veya muadili yeterli bulup bulmama durumuna göre çok kültürlü psikolojik danışma yeterlikleri ölçeği toplam puan ortalamaları arasındaki farklılık istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($F=12,342$, $p<0,001$) Farklılığın evet-kararsızım ve evet-hayır ikilisinden kaynaklandığı gözlenmiştir.

Psikolojik danışmanların çok kültürlü yeterliklerinin, “Kültüre duyarlı psikolojik danışma” veya muadili bir dersi yeterli bulup bulmama durumlarına göre farklılık gösterip göstermediği araştırmada incelenmiştir. Psikolojik danışmanların “Kültüre duyarlı psikolojik danışma” veya muadili bir dersi yeterli bulup bulmamaları ile “bilgi” ve “beceri” boyutları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılıklar görülmüştür. Ayrıca çok kültürlü yeterlik toplam puanları ile dersi yeterli bulup bulmamaları arasında da anlamlı farklılıklar gözlenmiştir. İstatistiksel olarak ortaya çıkan anlamlı farklılıkların “Evet-Kararsızım” ve “Evet-Hayır” arasında olduğu görülmüştür.

5.9 Danışma Becerileri ve cinsiyete yönelik bulgular

Psikolojik danışmanların, Danışma beceri düzeylerinin, cinsiyete göre farklılık gösterip göstermediğini içeren Bağımsız iki örnek t-testi sonuçları ve bu tablodan elde edilen bilgilere ait bulgular aşağıda verilmiştir.

Tablo 25. Danışma beceri düzeylerinin, cinsiyete göre farklılık gösterip göstermediğini içeren Bağımsız iki örnek t-testi sonuçları

	Cinsiyet	N	$\bar{x}$	Ss	Sh $\bar{x}$	t-Testi		
						t	Sd	p
Temel Terapötik İletişim	Kadın	174	56,20	5,53	0,41918	0,589	268	0,556
	Erkek	96	55,78	5,53	0,56491			
Analitik Beceriler	Kadın	174	17,69	3,76	0,28513	-0,865	268	0,388
	Erkek	96	18,09	3,51	0,35851			
Zor Danışanlar ve	Kadın	174	15,74	3,56	0,26959	-0,578	228,739	0,564

Sosyokültürel Farklılıklar	Erkek	96	15,97	2,94	0,29965			
Danışma Sürecinde Nötr Olabilme	Kadın	174	21,88	3,31	0,25127	0,434	268	0,665
	Erkek	96	21,70	3,25	0,33150			
Danışma Sürecini Yönetebilme	Kadın	174	13,76	1,82	0,13777	-2,512	268	0,013
	Erkek	96	14,33	1,71	0,17501			
Danışma Beceri Ölçeği Toplam	Kadın	174	125,26	9,41	0,71353	-0,536	268	0,592
	Erkek	96	125,88	8,05	0,82148			

Tablo 25’de bireylerin cinsiyetlerine göre psikolojik danışma becerilerini ölçmek için danışma beceri ölçeği toplam puan ve temel terapötik iletişim, analitik beceriler, zor danışanlar ve sosyokültürel farklılıklar, danışma sürecinde nötr olabilme ve danışma sürecini yönetebilme alt boyutu puan ortalamaları arasındaki farklılıkların istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığı araştırılmak istenmiştir. Buna göre bireylerin cinsiyetlerine göre temel terapötik iletişim toplam puan ortalamaları arasındaki farklılık istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($t=0,589$, $p>0,05$). Bireylerin cinsiyetlerine göre analitik beceriler toplam puan ortalamaları arasındaki farklılık istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($t=-0,865$, $p>0,05$). Bireylerin cinsiyetlerine göre zor danışanlar ve sosyokültürel farklılıklar toplam puan ortalamaları arasındaki farklılık istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($t=0,589$, $p>0,05$). Bireylerin cinsiyetlerine göre danışma sürecinde nötr olabilme toplam puan ortalamaları arasındaki farklılık istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($t=0,434$, $p>0,05$). Bireylerin cinsiyetlerine göre danışma sürecini yönetebilme toplam puan ortalamaları arasındaki farklılık istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($t=-2,512$, **$p<0,013$**). Erkeklerin danışma sürecini yönetebilme toplam puan ortalamaları kadınlara göre anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu sonucuna varılmıştır. Bireylerin cinsiyetlerine göre psikolojik danışma becerilerini ölçmek için danışma beceri ölçeği toplam puan ortalamaları arasındaki farklılık istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($t=-0,536$, $p>0,05$). Genel olarak erkeklerin, danışma sürecini yönetebilme alt boyutunda kendilerini kadınlara oranla daha yeterli algıladıkları görülmüştür. Sadece bilgi faktöründe anlamlı farklılık gözlemlendiği için tablonun geneli hakkında anlamlı bir farklılığın olmadığı görülmüştür.

6. Danışma becerileri ve yaş düzeyine yönelik bulgular

Psikolojik danışmanların, Danışma beceri düzeylerinin, yaş düzeylerine göre farklılık gösterip göstermediğini içeren Tek Yönlü Varyans analizi sonuçları ve bu tablodan elde edilen bilgilere ait bulgular aşağıda verilmiştir.

Tablo 26. Danışma beceri düzeylerinin, yaş düzeylerine göre farklılık gösterip göstermediğini içeren Tek Yönlü Varyans analizi sonuçları.

		N	Ort.	SS	Sh	ANOVA Sonuçları					
						KT	Sd	KO	F	p	
Temel Terapötik İletişim	25 ve altı	51	54,88	5,76	0,81	Gruplar Arası	241,384	3	80,461	2,686	0,047
	26-30	133	55,74	5,46	0,47	Grup İçi	7968,990	266	29,959		
	31-35	40	57,98	5,01	0,79	Toplam	8210,374	269			
	36 ve üstü	46	56,54	5,57	0,82						
	Toplam	270	56,05	5,52	0,34						
Analitik Beceriler	25 ve altı	51	17,98	3,72	0,52	Gruplar Arası	45,133	3	15,044	1,116	0,343
	26-30	133	18,09	3,74	0,32	Grup İçi	3584,367	266	13,475		
	31-35	40	16,90	3,82	0,60	Toplam	3629,500	269			
	36 ve üstü	46	17,74	3,26	0,48						
	Toplam	270	17,83	3,67	0,22						
Zor Danışanlar ve Sosyokültürel Farklılıklar	25 ve altı	51	15,90	3,53	0,49	Gruplar Arası	13,661	3	4,554	0,404	0,750
	26-30	133	15,60	3,22	0,28	Grup İçi	2996,446	266	11,265		
	31-35	40	16,10	3,10	0,49	Toplam	3010,107	269			
	36 ve üstü	46	16,11	3,75	0,55						
	Toplam	270	15,82	3,35	0,20						
Danışma Sürecinde Nötr Olabilme	25 ve altı	51	21,76	3,37	0,47	Gruplar Arası	72,070	3	24,023	2,256	0,082
	26-30	133	21,40	3,37	0,29	Grup İçi	2832,670	266	10,649		
	31-35	40	22,13	3,11	0,49	Toplam	2904,741	269			
	36 ve üstü	46	22,80	2,94	0,43						
	Toplam	270	21,81	3,29	0,20						
Danışma Sürecini Yönetebilme	25 ve altı	51	13,88	1,84	0,26	Gruplar Arası	0,600	3	0,200	0,061	0,980
	26-30	133	14,01	1,69	0,15	Grup İçi	870,100	266	3,271		
	31-35	40	13,95	1,78	0,28	Toplam	870,700	269			
	36 ve üstü	46	13,96	2,12	0,31						
	Toplam	270	13,97	1,80	0,11						
Danışma Beceri Ölçeği Toplam	25 ve altı	51	124,41	7,95	1,11	Gruplar Arası	339,535	3	113,178	1,422	0,237
	26-30	133	124,84	9,49	0,82	Grup İçi	21163,872	266	79,563		
	31-35	40	127,05	9,12	1,44	Toplam	21503,407	269			
	36 ve üstü	46	127,15	7,99	1,18						
	Toplam	270	125,48	8,94	0,54						

Fark: 31-35 > 25 ve altı

Tablo 26’da bireylerin yaş düzeylerine göre psikolojik danışma becerilerini ölçmek için danışma beceri ölçeği toplam puan ve temel terapötik iletişim, analitik beceriler, zor danışanlar ve sosyokültürel farklılıklar, danışma sürecinde nötr olabilme ve danışma sürecini yönetebilme alt boyutu puan ortalamaları arasındaki farklılıkların istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığı araştırılmıştır. Buna göre yaş düzeylerine göre temel terapötik iletişim alt boyutu toplam puan ortalamaları arasındaki farklılık istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($F=2,686$, $p<0,047$). Farklılığın 31-35 ile 25 yaş ve altında olan ikili gruptan kaynaklandığı sonucuna varılmıştır. Bireylerin yaş düzeylerine göre analitik beceriler alt boyutu toplam puan ortalamaları arasındaki farklılık istatistiksel olarak anlamlı bulunamamıştır ($F=1,116$, $p>0,05$). Bireylerin yaş düzeylerine göre zor danışanlar ve sosyokültürel farklılıklar alt boyutu toplam puan ortalamaları arasındaki farklılık istatistiksel olarak anlamlı bulunamamıştır ($F=0,404$, $p>0,05$). Bireylerin yaş düzeylerine göre danışma sürecinde nötr olabilme alt boyutu toplam puan ortalamaları arasındaki farklılık istatistiksel olarak anlamlı bulunamamıştır ($F=2,256$, $p>0,05$). Bireylerin yaş düzeylerine göre danışma sürecini yönetebilme alt boyutu toplam puan ortalamaları arasındaki farklılık istatistiksel olarak anlamlı bulunamamıştır ($F=0,061$, $p>0,05$). Bireylerin yaş düzeylerine göre psikolojik danışma becerilerini ölçmek için danışma beceri ölçeği toplam puan ortalamaları arasındaki farklılık istatistiksel olarak anlamlı bulunamamıştır ($F=1,422$, $p>0,05$). Farklılığın, gruplar arasında ve sadece “temel terapötik becerileri” alt boyutunda olmasından dolayı genel olarak istatistiksel anlamda farklılık bulunamamıştır.

BÖLÜM V

SONUÇLAR, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

5.1 Sonuçlar

Araştırma temel amacı, psikolojik danışmanların çok kültürlü yeterliklerinin danışma becerilerini yordama düzeyini incelemektir. Psikolojik danışmanların çok kültürlü yeterliklerine yönelik toplam puan Tablo 14'te ve psikolojik danışmanların danışma becerilerine yönelik toplam puan Tablo 15'te gösterilmiştir. Bu tablolardan yola çıkarak araştırmanın temel amacı ve alt amaçları hakkında şu sonuçlara varılmıştır:

- Araştırmanın temel amacı olan psikolojik danışmanların çok kültürlü yeterliklerinin, danışma becerilerini yordama düzeyine ait istatistik sonuçları Tablo 16'da verilmiştir. Tablo 16'ya göre Psikolojik Danışmanların, Çok kültürlü yeterliklerinin (bağımlı değişken) danışma becerileri alt boyutlarından olan “Analitik beceriler” boyutunu (Bağımsız değişken) anlamlı düzeyde yordadığı gözlenmiştir.

Araştırmanın alt amaçlarına ait sonuçlar ise aşağıda gösterilmiştir.

- Tablo 17'de görüldüğü üzere, analitik beceriler, zor danışanlar ve sosyokültürel farklılıklar, danışma sürecinde nötr olabilme, danışma sürecini yönetebilme ve psikolojik danışma becerilerini ölçmek için danışma beceri ölçeği toplam puanlarının, çok kültürlü psikolojik danışma yeterlikleri ölçeği alt boyutlarından olan bilgi boyutu üzerinde anlamlı bir düzeyde yordayıcılığının bulunduğu görülmektedir. Regresyon katsayılarının anlamlılığına ilişkin t-testi sonuçları incelendiğinde, analitik beceriler ve zor danışanlar ile sosyokültürel farklılıkların, çok kültürlü psikolojik danışma yeterlikleri alt boyutlarından “bilgi” boyutu üzerinde bir yordayıcılığının olduğu görülmüştür.
- Tablo 18'de görüldüğü üzere, analitik beceriler, zor danışanlar ve sosyokültürel farklılıklar, danışma sürecinde nötr olabilme, danışma sürecini

yönetebilme ve psikolojik danışma becerilerini ölçmek için danışma beceri ölçeği toplam puanlarının, çok kültürlü psikolojik danışma yeterlikleri ölçeği alt boyutlarından olan beceri boyutu üzerinde anlamlı düzeyde yordayıcılığının bulunduğu görülmektedir. Regresyon katsayılarının anlamlılığına ilişkin t-testi sonuçları incelendiğinde, analitik beceriler ve zor danışanlar ile sosyokültürel farklılıkların, çok kültürlü psikolojik danışma yeterlikleri alt boyutlarından beceri üzerinde bir yordayıcılığının olduğu görülmüştür.

- Tablo 19’da görüldüğü üzere, analitik beceriler, zor danışanlar ve sosyokültürel farklılıklar, danışma sürecinde nötr olabilme, danışma sürecini yönetebilme ve psikolojik danışma becerilerini ölçmek için danışma beceri ölçeği toplam puanı ile çok kültürlü psikolojik danışma yeterlikleri ölçeği alt boyutlarından farkındalık arasında anlamlı düzeyde yordayıcılığının bulunduğu görülmektedir. Regresyon katsayılarının anlamlılığına ilişkin t-testi sonuçları incelendiğinde, analitik beceriler, zor danışanlar ve sosyokültürel farklılıklar ve psikolojik danışma becerilerini ölçmek için danışma beceri ölçeği toplam puanlarının, çok kültürlü psikolojik danışma yeterlikleri alt boyutlarından farkındalık üzerinde bir yordayıcılığının olduğu görülmüştür.
- Tablo 20’de çalışmaya dâhil edilen bireylerin cinsiyetlerine göre çok kültürlü psikolojik danışma yeterlilikleri ölçeği genel toplam, bilgi, beceri ve farkındalık puan ortalamaları arasında anlamlı farklılık olup olmadığı araştırılmak istenmiştir. Buna göre cinsiyet bakımından çok kültürlü psikolojik danışma yeterlilikleri ölçeği bilgi alt boyutu ortalamaları arasındaki farklılık istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur.
- Tablo 21’de bireylerin yaş düzeylerine göre çok kültürlü psikolojik danışma yeterlikleri ölçeği toplam puan ve bilgi, beceri ve farkındalık alt boyutu puan ortalamaları arasındaki farklılıkların istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığı araştırılmış ve ortalamalar arasındaki farklılık istatistiksel olarak anlamlı bulunamamıştır.
- Tablo 22’de bireylerin deneyim düzeylerine göre çok kültürlü psikolojik danışma yeterlikleri ölçeği toplam puan ve bilgi, beceri ve farkındalık alt

boyutu puan ortalamaları arasındaki farklılıkların istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığı araştırılmış ve ortalamalar arasındaki farklılık istatistiksel olarak anlamlı bulunamamıştır. Psikolojik danışmanların çok kültürlü yeterliklerinin, mesleki deneyimlerine göre farklılık gösterip göstermediği araştırmada incelenmiştir. Psikolojik danışmanların mesleki deneyimleri ile çok kültürlü yeterlik düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık gözlenmemiştir.

- Tablo 23’te bireylerin lisans veya lisansüstü eğitimlerinde “Kültüre Duyarlı Psikolojik Danışma” veya muadili bir ders alma durumuna göre çok kültürlü psikolojik danışma yeterlikleri ölçeği toplam puan ve bilgi, beceri ve farkındalık puan ortalamaları karşılaştırılmıştır. Buna göre bireylerin lisans veya lisansüstü eğitimlerinde “Kültüre Duyarlı Psikolojik Danışma” veya muadili bir ders alma durumuna göre bilgi toplam puan ortalamaları arasındaki farklılık istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur.
- Tablo 24’te bireylerin kültüre duyarlı psikolojik danışma dersini veya muadili yeterli bulup bulmama durumuna göre çok kültürlü psikolojik danışma yeterlikleri ölçeği toplam puan ve bilgi, beceri ve farkındalık puan ortalamaları arasındaki farklılıkların istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığı araştırılmak istenmiştir. Buna göre bireylerin kültüre duyarlı psikolojik danışma dersini veya muadili yeterli bulup bulmama durumuna göre bilgi toplam puan ortalamaları arasındaki farklılık istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur.
- Tablo 25’de bireylerin cinsiyetlerine göre psikolojik danışma becerilerini ölçmek için danışma beceri ölçeği toplam puan ve temel terapötik iletişim, analitik beceriler, zor danışanlar ve sosyokültürel farklılıklar, danışma sürecinde nötr olabilme ve danışma sürecini yönetebilme alt boyutu puan ortalamaları arasındaki farklılıkların istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığı araştırılmak istenmiştir. Buna göre bireylerin cinsiyetlerine göre temel terapötik iletişim toplam puan ortalamaları arasındaki farklılık istatistiksel olarak anlamlı bulunamamıştır.
- Tablo 26’da bireylerin yaş düzeylerine göre psikolojik danışma becerilerini ölçmek için danışma beceri ölçeği toplam puan ve temel terapötik iletişim, analitik beceriler, zor danışanlar ve sosyokültürel farklılıklar, danışma

sürecinde nötr olabilme ve danışma sürecini yönetebilme alt boyutu puan ortalamaları arasındaki farklılıkların istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığı araştırılmıştır. Buna göre yaş düzeylerine göre temel terapötik iletişim alt boyutu toplam puan ortalamaları arasındaki farklılık istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur.

5.2 Tartışma

Günümüz psikolojik danışma yaklaşımları, teknikleri ve etik kuralları, çoğunlukla batı temellidir. Olaylara aynı objektiften bakmamızı sağlayan, insanların kültürlerini, batı kültürleri tanım ve kategorizasyonlarına göre sınırlayan, yine batı mercekeridir (Avcı, 2013). Bu nedenle psikolojik danışma sürecinde kullanılan yaklaşımlar ve teknikler, bütün dünya kültürlerini kapsayan, onlara çözüm getiren yaklaşım ve teknikler değildir. Batı temelli olan bu teknikler, psikolojik danışmanın etnosentrik yaklaşımı ile birleşince, psikolojik danışmanın danışma sürecindeki tarafsızlığına gölge düşürebilmektedir. İngilizcesi “Ethnocentrism” ve Türkçesi “Etnosentrizm” olan bu kelime “etnik merkezilik” , “ırk merkezilik” veya “biz merkezilik” olarak adlandırılmaktadır (Sumner, 2002). Psikoloji ve sosyal bilimlerdeki temel kavramlardan biri olan etnosentrizm (Bizumic, 2014), psikolojik danışma sürecinde, kültürel olarak farklılıklar taşıyan bireylerin yanlış anlaşılmasını, toplumun ortak kültürünü paylaşmayan ve farklılaşmış bireylerin psikolojik danışma literatüründe yanlış gösterilmesine yol açmaktadır (West-Olatunji ve ark., 2014).

Ratner (2006)’a göre psikoloji disiplini, psikolojik olguları kültürel açıdan açıklayan kavram ve yöntemler geliştirdikçe bilimsel hale gelecektir. Aynı zamanda bu disiplin, kültüre olan duyarlılığın doğasını, kültürün psikolojik süreçteki rolünü, süreci destekleyen ve sürece zarar veren bütün etkenleri açıklamak zorundadır. Dolayısıyla psikolojik danışma sürecinde, psikolojik danışmanın etnosentrik yaklaşımı, danışma sürecinin kültür merkezli / temelli olmamasına ve danışanın ihtiyaçlarının etkin bir biçimde karşılanamamasına yol açmaktadır. Kitayama ve Markus (1991)’a göre bireyin kendine özgü tutumu, kişinin davranışlarının doğasını anlamada kritik öneme sahiptir. Aynı zamanda belirli davranış kalıplarının farklı kültürler tarafından tekrar edilememesi, kişinin eşsizliğini ve psikolojik danışma ilkelerinin genelliği ya da eksikliğini göstermektedir. Çoğu zaman toplumsal

sorunlarla bağlantılı olmayan fakat bireyin kendi problemlerinin derinleşmesini sağlayabilen kültür olgusu, benzer psikolojik durumların farklı yorumlanmasını gerektirebilir. Bu nedenle batı kültürü ve psikolojik danışma sürecinde kullanılan batı temelli yaklaşımlar, toplumsal olgulardan çok bireyin problemlerine yönelmektedirler (Ratner, 2006). Ülkemizdeki kültürel çeşitliliğin ve kolektif yapının etkisiyle bireyler somatik olarak beklenilmeyen veya istenmeyen tavırlar sergileyebilirler. Bu durumda psikolojik danışmanın, danışanın kültürüne hâkim olması, terapötik sürecin, beceri ve tekniklerin arkasına saklanmaması, danışma sürecinin etkinliğini arttıracak ve hızlandıracaktır. Dolayısıyla psikolojik danışma sürecinin, danışanın kültürüne hitap edecek biçimde yeniden düzenlenmesi büyük önem taşımaktadır. Çok kültürlü danışma hareketi, psikolojik danışma alanının perspektifini kökten değiştirebilecek bir gücü temsil etmektedir (D'Andrea, Daniels & Heck, 1991). Bu nedenle psikolojik danışma sürecinin potansiyelinin tam olarak arttırılabilmesi adına çeşitli kültürel ve toplumsal konularda hassas ve etkili danışmanlar yetiştirmek ve etkili öğretim stratejilerini belirlemek adına daha fazla araştırma yapılması gerekmektedir. Ülkemizde psikolojik danışma alanında, çok kültürlülük ve kültüre duyarlık konularında yapılan çalışmalar sınırlıdır. Bunun yanı sıra psikolojik danışmanlık alanında, Süpervizyon konusunda yapılan araştırmalar da sınırlıdır (Çetinkaya & Kararımak, 2012).

Psikolojik danışman adaylarının, çok kültürlü yetkinliklerini geliştirmek amacıyla, “Kültüre duyarlı psikolojik danışma” veya muadili bir dersi veren üniversite sayısı da sınırlıdır. Hacettepe, Ege, Erciyes ve KATÜ (Karadeniz Teknik Üniversitesi) üniversitelerinde “Kültüre Duyarlı Psikolojik Danışma” dersi, seçmeli ders olarak, Boğaziçi Üniversitesi’nde “Kültürel Buluşmalar” ve “Kültürel Çeşitlilik” olmak üzere iki farklı seçmeli ders olarak, Marmara Üniversitesi’nde “Kültür ve Psikolojik Danışma” adı altında seçmeli ders olarak, MEF Üniversitesi’nde “Danışmanlıkta Kültüre Duyarlılık” adı altında seçmeli ders olarak ve Gaziosmanpaşa Üniversitesi’nde “Kültürel Psikoloji” adı altında seçmeli olarak verilmektedir. Lisansüstü programlar için de ortalama olarak aynı durum geçerlidir. Araştırmaya katılan katılımcıların lisans veya lisansüstü eğitim programlarında “Kültüre Duyarlı Psikolojik Danışma” veya muadili bir dersi alıp almadıklarını öğrenmeye yönelik sorulan soruya da, 270 psikolojik danışmandan 79 (%29,3)’u

“Evet” cevabı verirken, 191 (%70,7)’i “Hayır” cevabı vermiştir. Bu durumun tam aksine çok kültürlü psikolojik danışma eğitimi, psikolojik danışman adaylarına, ABD’de lisans ve lisansüstü eğitimde zorunlu olarak verilmektedir. Amerika’nın Massachusetts eyaletinde psikoloji bölümünde okuyup, psikolog unvanı almak isteyen bireylerin, çok kültürlü bir eğitime tabi tutulmasını zorunlu kılmıştır (Cırık, 2008). Özetle ülkemizde, “Kültür” , “Çok kültürlülük” veya “Kültüre Duyarlılık” konularını içeren lisans ve lisansüstü dersler, çalışmalar ve psikolojik danışman adaylarını mesleğe hazırlayan Süpervizyon eğitimleri yetersizdir.

Günümüzde, çok kültürlü eğitim modelleri, kültürel açıdan farklı danışmanlara, etkili müdahaleler konusunda yetersiz olduğu için danışman adaylarını mesleğe hazırlarken çok kültürlü eğitim modellerinin gözden geçirilmesi ve yeterliliğinin tartışılması gerekmektedir (Tomlinson-Clarke, 2013). Kültür kavramı, toplum veya kişiler tarafından zamanla farklılık gösterebilmektedir. Bunun yanı sıra salt kültüre bağlı yaşayan toplumlar, gün geçtikçe katı çizgilerini esnetip, homojen yapılarını değiştirerek, diğer kültürlerle de etkileşime geçmekte ve dinamik bir yapı oluşturabilmektedir (Mercan, 2016). Bu nedenle kültür “sabit” bir yapıya değil, “dinamik” bir yapıya sahiptir. Kültürün dinamik yapısına ayak uydurabilmek adına, Psikolojik danışmanlara ve psikolojik danışman adaylarına kazandırılması gereken çok kültürlü yetkinlik de dinamik ve sürekli kendini yenileyen bir yapıda olmalıdır.

Psikolojik danışmanların ve psikolojik danışman adaylarının, çok kültürlü yeterlik kazanmaları için aynı zamanda süpervizörlerin ve eğitimcilerin de geliştirilmesi gerekmektedir (Robinson, Bradley & Hendricks, 2000). Süpervizörlerin geliştirilmesine yönelik yapılması gereken başlıca çalışmalar şunlardır; Süpervizörün kültürel farkındalığını geliştirmek, Süpervizör-Danışman ilişkisinin kültürel dinamiklerini keşfetmek, geleneksel danışma teorilerindeki kültürel konuları incelemek ve çok kültürlü kuramları mevcut eğitim modellerine dâhil etmektir. Böylelikle farkındalığı üst düzeyde, kültürleri tanıyan, mevcut çok kültürlü eğitim sistemini araştıran, süpervizörler yetişecek, dolayısıyla psikolojik danışman ve psikolojik danışman adayları da yetişecektir. Fukuyama (1994) da, süpervizörlerin psikolojik danışmanlara çok kültürlü yetkinlik kazandırabilmeleri ve kültürel konularda yetkin olabilmelerini sağlamak adına kendilerini geliştirmeleri ve

çok kültürlü eğitim ile ilgili eğitim almaları gerektiğinden bahsetmektedir. Aynı zamanda “etnik yürüyüş saatleri” gibi psikolojik danışmanların kendini kültürel ve çok kültürlü konularda yetkinlik kazanmalarına yardımcı olacak etkinlikler gerçekleştirmeleri gerekmektedir. Chopra (2013)’a göre, Kültürel yetkinlik kazanmaları için, psikolojik danışmanların nitelikli bir Süpervizyon eğitimine ve donanımlı bir süpervizöre ihtiyacı olduğunu belirtmektedir. Bunun yanında tüm kültür literatürünün incelenmediğini, ırk ve etnik köken gibi faktörlerin çok kültürlü psikolojik danışma literatüründe sıkça söz edildiği ve cinsiyet, yaş, cinsel yönelim gibi faktörlerin göz ardı edildiğinden bahsetmektedir. Vera ve Speight (2003)’e göre Çok kültürlü psikolojik danışman yeterliği, bazı noktalarda eksik ve yeterince açıklanamamış ifadelerle sahiptir. Sosyal adaleti merkez alan, farklılaşmış ve ezilmiş toplumlara hizmet eden bir anlayışa sahip olması gerektiğini, sadece çok kültürlü danışman eğitiminin farklı ve marjinalize olmuş danışmanlara yardım etmede yetersiz kaldığını ve psikolojik danışman eğitiminde sosyal adaletin, ezilmiş birey ve toplumların merkeze alınması gerektiğini savunmuşlardır.

Kültürel konuları içeren derslerin psikolojik danışmanlara, çok kültürlü yetkinlik kazandırmasının yanı sıra farklı kazançlar da sağladığı gözlenmektedir. Kültür ve çok kültürlülük ile ilgili konuları içeren Süpervizyon eğitiminin terapötik işbirliğini olumlu anlamda etkilediği ve psikolojik danışman adaylarının doyumunu arttırdığı gözlenmiştir (Gatmon ve Ark., 2001). Başka bir araştırmaya göre Constantine (2001), psikolojik danışman adaylarına verilen çok kültürlü danışmanlık eğitiminden sonra psikolojik danışman adaylarının, kültürel konulara isteklerinin arttığı ve çok kültürlü danışma yeterliklerinin gözle görülür bir şekilde arttığı gözlenmiştir. Bu konuda yapılan başka bir araştırmaya göre Holcomb-McCoy (1999), psikolojik danışman adaylarının algıladıkları çok kültürlü psikolojik danışmanlık yeterlikleri ile danışanın etnik kökeni arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Sosyokültürel farkındalığın ve çok kültürlü yetkinliğin sağladığı bir diğer kazanç ise; psikiyatrik hastalığın ortaya çıkışı, klinik tablosu, gidişatı ve sonlanışı ile yakından ilişkili olmasıdır (Ünal, 2000). Ünal (2000)’a göre hastanın ve terapistin kültürel geçmişleri, önceki ruhsal hastalıkları ve tedavilerini kültürel açıdan algılayışları, psikososyal çevreleri ve içinde buldukları ortam psikiyatrik hastalığın tanısı, tedavisi ve sonlandırılması üzerinde oldukça etkili olabilmektedir.

Psikolojik danışmanların, çok kültürlü danışmanlık yetkinlikleri de, ırk ve etnik köken açısından farklı özelliklere sahip danışanlar için olumlu ve sağlıklı bir danışmanlık süreci yaratacağı için psikolojik danışmanların çok kültürlü konularda iyi eğitilmesi, pratik uygulamaların verilmesi ve yararlı stratejiler sunulması gerekmektedir (Kim & Lyons, 2003). Psikolojik danışmanların, çok kültürlü psikolojik danışma yeterliklerinin, danışma becerileriyle olan ilişkisini ortaya koymak ve terapötik ortamdaki yerini çeşitli faktörlere göre incelemek bu çalışmamızın amacıydı. Psikolojik danışmanların, danışma sürecinde zorlandığı, zaman zaman çaresiz kalabildikleri “Kültür” kavramı, psikolojik danışma alanında ve çok kültürlü psikolojik danışma eğitiminde çok önemli bir yere sahiptir. Psikolojik danışmanlar da aynı zamanda kültürel birer varlık olduklarından dolayı kendilerini, kültür ve çok kültürlülük kavramından soyutlayamazlar. Kendi kültürleri, inançlarını, profesyonel performanslarını ve yeterliklerini etkiler. Danışanlarını kendi kültür süzgecinden geçirmeye ve kendi kültürleriyle çözümler sunmaya odaklanırlar. Çok kültürlü yeterlik kazanılmadığı sürece bu iletişimin bir parçası haline gelir ve danışmanlık sürecini olumsuz yönde etkiler (Launikari & Puukari, 2005). Kültür kavramının psikolojik danışma eğitimindeki yerini destekleyen bu çalışmada önemli sonuçlar elde edilmiştir. Yapılan bu çalışmada, psikolojik danışmanların kültürel konularda duyarlılık kazanmaları adına aldıkları ders ile çok kültürlü psikolojik danışma yeterliği alt boyutlarından olan bilgi ve beceri boyutları arasında olumlu ve anlamlı sonuçlar çıkmıştır. Aynı zamanda çok kültürlü yeterlikleri ile danışma sürecindeki analitik becerileri arasında da olumlu ve anlamlı sonuçlar çıkmıştır.

Sonuç olarak “Psikolojik Danışmanların aldıkları ders, çok kültürlü yetkinliklerini arttırmakta dolayısıyla çok kültürlü yetkinlikleri de psikolojik danışma becerilerini anlamlı bir şekilde yordamaktadır. Dolayısıyla psikolojik danışmanların ve psikolojik danışman adaylarının gerek mesleki doyumunu arttırmak gerekse çok kültürlü psikolojik danışma yetkinliğini kazandırmak, “kültür” , “çok kültürlülük” ve “kültüre duyarlılık” konularını içeren derslerin artmasıyla ve kaliteli bir Süpervizyon eğitimiyle mümkün olacaktır. Bunun için de psikolojik danışma alanında, özellikle “kültür” ve “çok kültürlü psikolojik danışma” konularında yapılan çalışmaların artırılması, psikolojik danışmanların bu konuda teşvik edilmesi gerekmektedir. Psikolojik danışma alanında, arzu edilen hedefleri gerçekleştirmek ve alanı

zenginleştirmek adına çok kültürlülük literatüründeki eksikliği tamamlamak var olan çalışmalardaki boşlukları doldurmak, yeni araştırmalar eşliğinde yapılacak revizyonlarla birlikte çok kültürlü psikolojik danışma alanını daha da güçlendirmek gerekmektedir (Worthington ve Ark., 2007). Özetle, çok kültürlü psikolojik danışma eğitimi, psikolojik danışmanlar için tartışmasız bir öneme sahiptir. Danışanın, danışma sürecine beraberinde getirdiği “Kültür” olgusu, çoğu zaman danışma sürecinde kullanılan teknik bilgi ve beceriyle doğru orantılı bir sağaltma süreci sağlayamamaktadır. Burada psikolojik danışmanın çok kültürlü yetkinliği (Bilgi, Beceri, Farkındalık) devreye girmektedir. Psikolojik danışmanların, çok kültürlü yetkinlikleri de danışma sürecinde; sosyokültürel anlamda farklılıklara sahip olan danışanlarla sağlıklı bir süreç geçirmesini, çok kültürlü konulara hâkim olmasını, teknik ve becerilerle ayırt edilemeyen ve kültürün belirtisi olan somatik davranışları tanımasını sağlamaktadır. Ülkemizde “kültür”, “çok kültürlülük” ve “kültüre duyarlılık” konularında verilen dersler ve Süpervizyon eğitimleri yetersiz, yapılan araştırma ve çalışmalar ise sınırlı sayıdadır. Bu nedenle çok kültürlü psikolojik danışma eğitimi kapsamında, derslerin ve süpervizyon eğitimlerinin zorunlu kılınması, mevcut derslerin sayısının artırılıp gözden geçirilmesi, alanda yapılan çalışma ve araştırmaların artırılması gerekmektedir. Aynı zamanda Psikolojik danışmanların ve psikolojik danışman adaylarının, “Çok kültürlü psikolojik danışma” alanında alan yazına katkıda bulunmalarını sağlamak, çok kültürlü psikolojik danışma alanının ivme kazanması adına önemli bir girişim olacaktır.

5.3 Öneriler

Psikolojik danışmanlar, lisans ve lisansüstü eğitimlerinde danışma becerileri ve teknikleri ile ilgili akademik bilgileri öğrenmektedirler. Bunun yanı sıra etik ilkeler, kurallar ve bir takım teknik bilgiler de edinmektedirler. Mesleki anlamda yeterli donanımı kazanmak, danışma becerileri ve tekniklerini salt olarak kullanmakla mümkün değildir. Psikolojik danışmanın iç görü kazanması, danışanın kültürüne hâkim olması, deneyim kazanması ve kendisini sürekli olarak geliştirmesi gerekmektedir.

Kültür kavramının, mikro ve makro anlamda toplumlar üzerinde birçok etkiye sahip olmasıyla birlikte, psikolojik danışma alanında da çok önemli bir yeri vardır.

Kültürel mozaige önem verildiği, iletişim araçlarının gelişmesiyle birlikte soyutlanmanın azaldığı ve kültürel etkileşimin giderek arttığı bir dünyada psikolojik danışmanların, kültürel farkındalıklarını artırmaları bir zorunluluktur (Doğan, 2000). Bu doğrultuda, araştırma sonucunda verilebilecek öneriler aşağıda belirtilmiştir;

- Psikolojik danışma alanında “Kültüre Duyarlı Psikolojik Danışma” ve muadili dersler farklı isimler altında lisans ve lisansüstü eğitimde seçmeli ders olarak verilmektedir. Bu nedenle psikolojik danışman eğitiminde “Kültüre duyarlı psikolojik danışma” veya muadili en az bir dersin zorunlu ders olarak verilmesi önerilmektedir.
- Genellikle danışma becerilerinin, teknik bilgilerin ve etik ilkelerin üzerinde durulduğu süpervizyon aşamasında da çok kültürlü psikolojik danışma yetkinliği konusunda pratik uygulamaların artırılması önerilmektedir.
- Farklı kültürden gelen danışanların, profesyonel yardım ihtiyacını karşılayabilmek adına psikolojik danışmanların, çok kültürlü yetkinlikleri önemli rol oynamaktadır. Bu nedenle psikolojik danışmanların, çok kültürlü psikolojik danışma yetkinliği kazanmaları veya halihazırdaki çok kültürlü psikolojik danışma yetkinliklerini gözden geçirmeleri önerilmektedir.
- Sosyal antropoloji ve kültürel antropoloji dersleri farklı isimlerde, psikolojik danışman eğitiminde zorunlu dersler olarak verilmektedir. Bu derslerde, insanların varoluşlarından itibaren tarihi süreçte karşılaştıkları farklı kültürler, inançlar ve yaşayış biçimleri ele alınmaktadır. Psikolojik danışman adaylarının, farklı kültürleri (İrk, dil, din, ırk, cinsiyet, engel durumu vb.) daha fazla öğrenmeleri, “Çok kültürlü psikolojik danışma yeterliği” alt boyutlarından olan “Bilgi” boyutunda yetkinlik kazanmalarını sağlamaktadır. Bu yetkinlik psikolojik danışmaların, danışma sürecinde güç olarak kullanabilecekleri bir faktördür (Bkz. Tablo 24). Bu nedenle Psikolojik danışman adaylarının “Çok kültürlü psikolojik danışma yeterliği” alt boyutlarından olan “Bilgi” boyutunda yetkinlik kazanabilmeleri için farklı kültürleri (İrk, dil, din, ırk, cinsiyet, engel durumu vb.) daha fazla öğrenmeleri ve bu konuda farkındalık kazanmaları önerilmektedir. Yine psikolojik danışmanların “Beceri” (Bkz. Tablo 25) ve “Farkındalık” (Bkz. Tablo 26) boyutlarına eğilmeleri, danışma sürecinde daha etkili olmalarını

sağlamaktadır. Bu nedenle psikolojik danışmanların ve psikolojik danışman adaylarının “Çok kültürlü psikolojik danışma” konusunda yetkinliklerini gözden geçirmeleri önerilmektedir.

- Ülkemizde, Psikolojik Danışma alanında “Kültür”, “Çok kültürlülük” ve “Kültüre Duyarlılık” konularında yapılan çalışmalar oldukça sınırlıdır (Bektaş, 2006; Büyükşahin Çevik, 2014; Erdu-Baker, 2007; Kağmıcı, 2013; Kararımak, 2008; Özer, 2014). Buna rağmen çok kültürlü eğitim kavramının son zamanlarda fark edildiği ve önem kazandığı, aynı zamanda sınırlı da olsa eğitim programlarında yer vermeye başladığı gözlenmektedir (Cırık, 2008). Bu nedenle, psikolojik danışmanların kültürel konulara eğilmelerini sağlamak amacıyla teşvik edilmeleri: kültür, çok kültürlülük ve kültüre duyarlılık konularında literatürde hâlihazırda olan yayınların yanında daha fazla yayına yer vermeleri önerilmektedir.

KAYNAKÇA

- Akdoğan, R., & Ceyhan, E. (2011). Terapötik İlişkide İnsan Faktörü. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 3(1).
- American Psychological Association (2002). Guidelines on multicultural education, training, research, practice, and organizational change for psychologists- American Psychological Association <http://apa.org/pi/oema/resources/policy/multicultural-guidelines.aspx?item=5> adresinden 02.10.2017 tarihinde alınmıştır.
- Arredondo, P., Toporek, R., Brown, S. P., Jones, J., Locke, D. C., Sanchez, J., & Stadler, H. (1996). Operationalization of the multicultural counseling competencies. *Journal of Multicultural Counseling and Development*, 24(1), 42-78.
- Arslanoğlu, İ. (2001), "Kültür ve Medeniyet Kavramları", Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi, 2001/15:243-255
- Arslantaş, H., Dereboy, İ. F., Aştı, N., & Pektekin, Ç. (2011). Yetişkinlerde profesyonel psikolojik yardım arama tutumu ve bunu etkileyen faktörler.
- Avcı, Ö. (2013). Cultural perspectives on human development. *Akademik İncelemeler Dergisi*, 8(1).
- Başbay, A., & Bektaş, Y. (2010). Çokkültürlülük bağlamında öğretim ortamı ve öğretmen yeterlikleri. *Eğitim ve Bilim*, 34(152).
- Bardakçı, H. (2012). Kültür ve Ticaret. Cinius Yayınevi
- Bektaş, Y. (2006). Kültüre Duyarlı Psikolojik Danışma Yeterlikleri Ve Psikolojik Danışman Eğitimindeki Yeri. *Ege Eğitim Dergisi*, 7(1).
- Bizumic, B. (2014). Who coined the concept of ethnocentrism? A brief report. *Journal of Social and Political Psychology*, 2(1), 3-10.
- Burke, P. (2008). *What is cultural history?* Cambridge: Polity.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E. K., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., & Demirel, F. (2017). Bilimsel araştırma yöntemleri. *Pegem Atf İndeksi*, 1-360.
- Cheung, F. M. (2000). Deconstructing counseling in a cultural context. *The Counseling Psychologist*, 28(1), 123-132.
- Cirik, İ. (2008). Çok kültürlü eğitim ve yansımaları. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 34(34).

- Chopra, T. (2013). All supervision is multicultural: A review of literature on the need for multicultural supervision in counseling. *Psychological Studies*, 58(3), 335-338.
- Constantine, M. G., Arorash, T. J., Barakett, M. D., Sha'Kema, M. B., Donnelly, P. C., & Edles, P. A. (2001). School counselors' universal-diverse orientation and aspects of their multicultural counseling competence. *Professional School Counseling*, 5(1), 13-19.
- Corey, G. (2015). *Theory and practice of counseling and psychotherapy*. Nelson Education.
- Çetinkaya, R. S., & Kararımak, Ö. (2012). Psikolojik danışman eğitiminde süpervizyon. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 4(37), 107-121.
- Çevik, G. B. (2014). Kültür Merkezli Psikolojik Danışma: Kuramsal Bir İnceleme. *Ege Eğitim Dergisi*, 15(2), 577-596.
- D'andrea, Daniels, J., & Heck, R. (1991). Evaluating the impact of multicultural counseling training. *Journal of Counseling & Development*, 70(1), 143-150.
- Demir, İ. (2016). Okul Psikolojik Danışmanlarının Kültüre Duyarlı Psikolojik Danışma Yeterlikleri Ve Çok Kültürlü Kişilik Özelliklerinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Yüzüncü yıl Üniversitesi, Van.
- Demirel, K. (2016). Psikolojik Danışmanların Çokkültürlü Psikolojik Danışma Yeterlik Algılarının İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Doğan, S. (2000). Türkiye'de Psikolojik Danışma ve Rehberliğin Durumu ve Geleceğe İlişkin Yönelimler. *Eğitim ve Bilim*, 25(118).
- Eagleton, T. (2005). Kültür Yorumları, (Çev. Özge Çelik) İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Erdur-Baker, Ö. (2007). Psikolojik danışma ve kültürel faktörler. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 3(27), 109-122.
- Ergin, D. Y., & Ermegan, B. (2011). Çok Kültürlülük ve Sosyal Uyum. In *2nd International Conference on*.
- Erkan, S., Özbay, Y., Çankaya, Z. C., & Terzi, S. (2012). University Students' Problem Areas And Psychological Help-Seeking Willingness. *Eğitim ve Bilim*, 37(164), 94.

- Fukuyama, M. A. (1994). Critical incidents in multicultural counseling supervision: A phenomenological approach to supervision research. *Counselor Education and Supervision, 34*(2), 142-151.
- Garcea, E. A. (2005). Culture as a starting point and framework for guidance and counselling–Basic concepts and perspectives. *Multicultural, 55*.
- Gatmon, D., Jackson, D., Koshkarian, L., Martos-Perry, N., Molina, A., Patel, N., & Rodolfa, E. (2001). Exploring ethnic, gender, and sexual orientation variables in supervision: Do they really matter?. *Journal of Multicultural Counseling and Development, 29*(2), 102-113.
- Gençdoğan, B. & Özpolat, A. G. (2007). Psikolojik danışma becerilerini ölçmek için Danışman Beceri Ölçeği. IX. Ulusal Psikolojik Danışma ve Rehberlik Kongresi, 17- 19 Ekim, İzmir.
- Holcomb-McCoy, C. C., & Myers, J. E. (1999). Multicultural competence and counselor training: A national survey. *Journal of counseling & development, 77*(3), 294-302.
- Jackson, Y. K. (2006). *Encyclopedia of multicultural psychology*. Thousand Oaks, CA: Sage.
- Kağmıcı, D. Y. (2016). Çok kültürlü psikolojik danışma eğitiminin rehberlik ve psikolojik danışmanlık lisans programlarına yerleştirilmesi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi, 4*(40).
- Kararırmak, Ö. (2008). Çok kültürlülük, kültürel duyarlılık ve psikolojik danışma. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi, 3*(29), 115-129.
- Kim, B. S., & Lyons, H. Z. (2003). Experiential activities and multicultural counseling competence training. *Journal of Counseling & Development, 81*(4), 400-408.
- Koç, N. (2015). *Multicultural Counseling Competency of Counselors in Turkey* (Doctoral dissertation).
- Koçak, S., & Ozdemir, M. (2015). The role of cultural intelligence on the pre-service teachers' attitude toward multi-cultural education. *Elementary Education Online, 14*(4), 1352-1369.
- Koydemir, S., Erel, Ö., Yumurtacı, D., & Şahin, G. N. (2010). Psychological help-seeking attitudes and barriers to help-seeking in young people in Turkey. *International Journal for the Advancement of Counselling, 32*(4), 274-289.

- Launikari, M., & Puukari, S. (2005). Multicultural guidance and counselling. *Centre for International Mobility CIMO and Institute for Educational Research ISBN, 951(39), 2121-2.*
- Lüleci, S. (2014). Psikoloji Danışmanlar İçin Çokkültürlü Tutum Ölçeğinin Geliştirilmesi ve Uygulanması. Yüksek Lisans Tezi, Uludağ Üniversitesi, Bursa.
- Markus, H. R., & Kitayama, S. (1991). Culture and the self: Implications for cognition, emotion, and motivation. *Psychological review, 98(2), 224.*
- Mercan, N. (2016). Çok Kültürlü Ortamlarda Kültürel Zekânın Kültürler Arası Duyarlılık İle İlişkisine Yönelik Bir Araştırma. *Ömer Halisdemir Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 9(1), 1-13.*
- Özer, Ö., & İlhan, T. (2014) Çokkültürlü Psikolojik Danışma Yeterlikleri Ölçeğinin Geliştirilmesi. Yüksek Lisans Tezi, Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Tokat.
- Parekh, B. (2001). Rethinking multiculturalism: Cultural diversity and political theory. *Ethnicities, 1(1), 109-115.*
- Parker, W. M., & Schwartz, R. C. (2002). On the experience of shame in multicultural counselling: implications for white counsellors-in-training. *British Journal of Guidance and Counselling, 30(3), 311-318.*
- Pedersen, P. B. (1991). Multiculturalism as a generic approach to counseling. *Journal of Counseling & Development, 70(1), 6-12.*
- Pope-Davis, D. B. (2003). *Handbook of multicultural competencies in counseling and psychology.* Sage.
- Ratner, C. (2006). *Cultural psychology: A perspective on psychological functioning and social reform.* Psychology Press.
- Ratts, M. J., & Pedersen, P. B. (2014). *Counseling for multiculturalism and social justice: Integration, theory, and application.* John Wiley & Sons.
- Robinson, B., Bradley, L. J., & Hendricks, C. B. (2000). Multicultural counselling supervision: A four-step model toward competency. *International Journal for the Advancement of Counselling, 22(2), 131-141.*
- Schaller, M., & Crandall, C. S. (Eds.). (2003). *The psychological foundations of culture.* Psychology Press.
- Smith, T. B., & Trimble, J. E. (2016). *Foundations of multicultural psychology: Research to inform effective practice.* American Psychological Association.

- Sue, D. W., Arredondo, P., & McDavis, R. J. (1992). Multicultural counseling competencies and standards: A call to the profession. *Journal of Counseling & Development, 70*(4), 477-486.
- Sue, D. W., Ivey, A. E., & Pedersen, P. B. (1996). Multicultural counseling theory. *Belmont CA: Brooks/Cole*.
- Sumner, W. G. (2002). *Folkways: A study of mores, manners, customs and morals*. Courier Corporation.
- Tomlinson-Clarke, S. (2013). Multicultural counseling competencies: Extending multicultural training paradigms toward globalization. *Ideas and research you can use: VISTAS 2013*.
- Tortop, H. S. (2014). Attitudes of Candidate Teachers towards Multicultural and Gifted Education. *Journal of Gifted Education Research, 2*(2).
- Triandis, H. C. (2004). *Culture and social behavior*. Boston: McGraw-Hill.
- Türk Dil Kurumu (TDK). <http://www.tdk.gov.tr>
- Umucu, E., & Acar, N. V. (2011). Grupla psikolojik danışma sürecinde direnç ögesi olan kültürel etmenlere psikolojik danışmanın müdahalesi. *Ege Eğitim Dergisi, 12*(1).
- Ünal, S. (2000). Psikiyatrik uygulamalarda sosyokültürel duyarlılık. *Anadolu Psikiyatri Dergisi, 1*(4), 225-230.
- Vera, E. M., & Speight, S. L. (2003). Multicultural competence, social justice, and counseling psychology: Expanding our roles. *The Counseling Psychologist, 31*(3), 253-272.
- Vontress, C. E. (2003). Culture and counseling. *Online Readings in Psychology and Culture, 10*(3), 3.
- West-Olatunji, C., Jean-Paul, N., Shure, L., D Goodman, R., & Lewis, D. (2014). Culture-centered Research and Counselor Efficacy. *Turkish Psychological Counseling & Guidance Journal, 5*(42).
- Worthington, R. L., Soth-McNett, A. M., & Moreno, M. V. (2007). Multicultural counseling competencies research: A 20-year content analysis.

EKLER

Ek 1: Demografik Bilgi Formu

Saygıdeğer Katılımcı,

Bu formdan elde edilecek veriler İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Anabilim Dalı kapsamında yapılacak yüksek lisans tez çalışması için kullanılacaktır. Çalışma kapsamında vereceğiniz cevaplar gizli tutulacak, sadece araştırma amacı çerçevesinde kullanılacaktır. Bu noktada aşağıdaki ifadeleri dikkatle okumanızı, kendinize en yakın olan durumu derecesine göre işaretlemenizi, sorulara sadece tek bir yanıt vermenizi ve boş bırakmamanızı önemle rica eder, katılımınız için de teşekkürü bir borç bilirim.

Danışman: Prof. Halil EKŞİ

İrfan KORBAN

1. Cinsiyetiniz: E ( ) K ( )	2. Yaşınız:.....
3. Mezun olduğunuz Program: PDR ( ) Psikoloji ( ) Diğer "Lütfen Belirtiniz ( )....."	
4. Çalıştığınız Kademe veya Kurum: Okul Öncesi ( ) İlkokul ( ) Ortaokul ( ) Lise ( ) Rehberlik ve Araştırma Merkezi ( ) Diğer Özel Kurumlar( )	
5. Çalışma hayatınızın Kaçınıcı yılındasınız?	
6. Yaşamınızın büyük kısmını nerede geçirdiniz? Köy/ Kasaba ( ) İlçe ( ) İl Merkezi ( ) Büyükşehir ( )	
7. Anne eğitim düzeyi: Okuma-Yazma bilmiyor ( ) İlkokul ( ) Ortaokul ( ) Lise ( ) Üniversite ( ) Lisansüstü ( )	
8. Baba eğitim düzeyi: Okuma-Yazma bilmiyor ( ) İlkokul ( ) Ortaokul ( ) Lise ( ) Üniversite ( ) Lisansüstü ( )	
9. Ailenizin tüm gelirini düşündüğünüzde kendinizi hangi gelir düzeyinde görüyorsunuz? Alt ( ) Orta altı ( ) Orta ( ) Orta Üstü ( ) Üst ( )	
10. Lisans veya Lisansüstü eğitiminizde "Kültüre duyarlı psikolojik danışma" dersi veya muadili bir ders aldınız mı? Evet ( ) Hayır ( )	
11. "Kültüre duyarlı psikolojik danışma" dersini veya muadili dersleri yeterli buluyor musunuz? (Bu dersleri alanlar cevaplandıracaktır) Evet ( ) Kararsızım ( ) Hayır ( )	
12. Aldığınız Süpervizyon eğitiminin niteliğini nasıl değerlendirirsiniz? İyi ( ) Orta ( ) Kötü ( )	

Ek 2: Çok Kültürlü Psikolojik Danışma Yeterlikleri Ölçeği (ÇKPDYÖ)

	Değerli Katılımcı; Aşağıdaki ölçek içerisinde kullanılan farklı kültür kavramı sizin mensup olduğunuz kültürden farklı olan durumları nitelemek amacı ile kullanılmıştır. Çalışma kapsamında kültür; içinde yaş, cinsiyet, sosyoekonomik düzey, dil, ırk, etnik köken, dini inanç, cinsel yönelimi içeren bir kavram olarak değerlendirilmiştir. İfadeleri değerlendirirken kültür kavramını bu anlamı ile dikkate almanız beklenmektedir. Lütfen aşağıdaki ifadelerin sizi ne kadar tanımladığını derecelendiriniz. Katılımınız için teşekkür ederiz.	1 Beni hiç tanımlamıyor	2	3 Beni Orta Düzeyde tanımlıyor	4	5 Beni tamamen tanımlıyor
1	Farklı kültüre mensup danışanlarımın dini inanışları hakkında bilgi sahibiyim.	①	②	③	④	⑤
2	Farklı kültüre mensup danışanlarımla çalışırken konuşulan farklı şiveleri danışma sürecinde engel olarak görürüm.	①	②	③	④	⑤
3	Farklı kültüre mensup danışanlarımla çalışırken gerektiğinde danışanın yerel yardım kaynaklarından destek alırım (din adamı, akraba, komşu gibi).	①	②	③	④	⑤
4	Farklı kültüre mensup danışanlarımla çalışırken danışanların bazı davranışlarını yadırgadığımı fark ediyorum.	①	②	③	④	⑤
5	Farklı kültüre mensup danışanlarımla çalışırken sözsüz iletişimlerini uygun ve doğru bir şekilde anlayabilirim.	①	②	③	④	⑤
6	Farklı kültüre mensup danışanlarımla çalışırken, iletişim stilimin psikolojik danışma sürecine etkilerinin farkındayım.	①	②	③	④	⑤
7	Farklı kültüre mensup danışanlarımla çalışırken huzursuz hissederim.	①	②	③	④	⑤
8	Farklı kültüre mensup danışanlarımın inanç, değer ve gelenekleri hakkında bilgi sahibiyim.	①	②	③	④	⑤
9	Farklı kültüre mensup danışanlarımla çalışırken farklı danışma süreçleri tasarlarım.	①	②	③	④	⑤
10	Bir psikolojik danışman olarak; farklı kültürlerin toplumdaki birliği bozacağına inanırım.	①	②	③	④	⑤
11	Farklı kültüre mensup danışanlarımla çalışırken sözel iletişimlerini uygun ve doğru şekilde anlayabilirim.	①	②	③	④	⑤
12	Bir psikolojik danışman olarak psikolojik danışman ile danışan arasındaki kültürel farkların danışma sürecine	①	②	③	④	⑤

	olumsuz etki yapacağını düşünürüm.					
13	Farklı kültüre mensup danışanlarımın kişilik gelişim süreçleri hakkında bilgi sahibiyim.	①	②	③	④	⑤
14	Farklı kültüre mensup danışanlarımla çalışırken kullandığım ölçme araçlarının kültürel sınırlılıklarına dikkat ederim.	①	②	③	④	⑤
15	Bir psikolojik danışman olarak, kültürel geçmişimin psikolojik süreçler hakkındaki düşüncelerimi etkilediğini fark ediyorum.	①	②	③	④	⑤
16	Farklı kültüre mensup danışanlarımın aile yapıları ve hiyerarşileri hakkında bilgi sahibiyim.	①	②	③	④	⑤
17	Bir psikolojik danışman olarak; danışanlarımın kendi kültürüme yakın bireyler olmasını tercih ederim.	①	②	③	④	⑤
18	Farklı kültüre mensup danışanlarımla çalışırken danışanlarımın düşünce ve davranışlarındaki kültür etkisini anlayabilirim.	①	②	③	④	⑤
19	Bir psikolojik danışman olarak, mensup olduğum kültürün danışana olan bakış açımı etkilediğini fark ediyorum.	①	②	③	④	⑤
20	Farklı kültüre mensup danışanlarımın iletişim stilleri hakkında bilgi sahibiyim.	①	②	③	④	⑤
21	Farklı kültüre mensup danışanlarımla çalışırken kültürel farklılıklardan kaynaklanabilecek yanlış anlamaları fark edebilirim.	①	②	③	④	⑤
22	Farklı kültüre mensup danışanlarımla çalışırken gerektiğinde o kültüre mensup bir başka meslektaşımın konsültasyon/süpervizyon alırım.	①	②	③	④	⑤
23	Farklı kültüre mensup danışanlarımla çalışırken sözel olmayan ifadelerimi uygun ve doğru şekilde iletebilirim.	①	②	③	④	⑤
24	Farklı kültüre mensup danışanlarımla çalışırken onlara yardımcı olamayacağımı düşünürüm.	①	②	③	④	⑤
25	Farklı kültüre mensup danışanlarımın mensup oldukları kültürler hakkında bilgi sahibiyim.	①	②	③	④	⑤
26	Farklı kültüre mensup danışanlarımla çalışırken sözel ifadelerimi uygun ve doğru şekilde iletebilirim.	①	②	③	④	⑤

Ek 3: Psikolojik Danışman Becerilerini Öllemek için Danışma Beceri Ölçeği (DBÖ)

	Kesinlikle Katılmıyorum					Kesinlikle Katılıyorum					
Soruların doğru veya yanlış cevapları yoktur. Daha ziyade bir danışmanlık kuruluşunda danışma hizmeti verirken nasıl davranacağınızı düşündüğünüzü değerlendirmeyi hedef edinen bir envanterdir. Bir danışman olarak nasıl davranacağınızı doğru bir biçimde değerlendirebilmemiz için lütfen sorulara mümkün olduğu kadar dürüst yanıtlar veriniz. Her bir durumda nasıl bir performans sergilemeyi umduğunuzu değil, şu anda bir danışman olarak nasıl bir performans sergileyeceğinizi gerçekçi bir biçimde yansıtan cevaplar veriniz.											
1. Duyguları yansıtma, aktif dinleme, açıklama ve inceleme gibi teknikleri kullanırken açık ve net olacağımdan eminim.	①	②	③	④	⑤	⑥					
2.	①	②	③	④	⑤	⑥					
3. Danışmaları, beklenilmeyen ve nazik olmayan bir tarzda olmamak kaydıyla, zamanında sonlandıracağıma inanıyorum.	①	②	③	④	⑤	⑥					
4.	①	②	③	④	⑤	⑥					
5. Yorum ve yüzleştirme tepkilerimin açık ve net olacağımdan eminim.	①	②	③	④	⑤	⑥					
6. İfade biçimimin duygu aktarımı ve açıklık bakımından eksik olduğu ve bazen karmaşık ve anlaşılması güç olduğu yönünde endişelerim var.	①	②	③	④	⑤	⑥					
7.	①	②	③	④	⑤	⑥					
8. Danışanıma makul bir zaman içerisinde (ne danışmanın sözünü keserek, ne de çok uzun bir süre bekleyerek) karşılık verebileceğime inanıyorum.	①	②	③	④	⑤	⑥					
9. Bazen verdiğim tepkilerin, örneğin duyguları yansıtma, yorumlama vb. uygun olmadığına ilişkin endişelerim var.	①	②	③	④	⑤	⑥					
10.	①	②	③	④	⑤	⑥					
11. İşimin uzmanı olarak görünüp danışanımın güvenini kazanacağıma eminim.	①	②	③	④	⑤	⑥					
12. Yorum ve yüzleştirme tepkilerimin danışanı hemen etkileyecek kadar etkili olacağına eminim.	①	②	③	④	⑤	⑥					
13. Özel hayatımdaki çelişkileri çözdüğüme ve bunların benim danışmanlık becerilerime etki etmeyeceğine eminim.	①	②	③	④	⑤	⑥					
14.	①	②	③	④	⑤	⑥					
15. Etkili bir danışmanlık yapabilmek için yeterli temel bilgiye sahip olduğumu düşünüyorum.	①	②	③	④	⑤	⑥					

16. Danışanın güvenini ve aktif katılımını sağlamak için gerekli olan dikkati ve enerjiyi sürdüremeyebilirim.	①	②	③	④	⑤	⑥
17. Yorumlarımın ve yüzleştirmelerimin açık ve anlaşılır olacağından eminim.	①	②	③	④	⑤	⑥
18. Bir danışmanlık ilişkisinde vereceğim yanıtları veya tepkilerimi önceden tasarlamaksızın, kendimi doğal bir biçimde ifade edebileceğimden emin değilim.	①	②	③	④	⑤	⑥
19.	①	②	③	④	⑤	⑥
20. Ne zaman açık uçlu, ne zaman kapalı uçlu sorular kullanacağımı bildiğimden ve bu soruların gereksiz değil, danışanın sorunlarıyla ilgili olacağından eminim.	①	②	③	④	⑤	⑥
21. Danışan sorunlarıyla ilgili tespitlerim arzu ettiğim ölçüde doğru olmayabilir.	①	②	③	④	⑤	⑥
22.	①	②	③	④	⑤	⑥
23. Duyguları yansıtmaya, aktif dinleme, açıklama ve inceleme gibi tepkilerimin danışanın onayını hemen kazanmayarak etkili olamayacağından korkuyorum.	①	②	③	④	⑤	⑥
24.	①	②	③	④	⑤	⑥
25. Yeteneklerime dayanarak, danışmanlık esnasında meydana gelebilecek intihar, alkolizm, taciz vb. kriz durumlarıyla başa çıkabilecek kadar uzman	①	②	③	④	⑤	⑥
26. Belirlenen hedeflere yönelik çalışmak için motive olmamış görünen danışanlarla çalışmak beni rahatsız eder.	①	②	③	④	⑤	⑥
27.	①	②	③	④	⑤	⑥
28. Kendini ifade edemeyen ve kararsız danışanlarla nasıl baş edileceğinden emin değilim.	①	②	③	④	⑤	⑥
29.	①	②	③	④	⑤	⑥
30. Farklı sosyal gruplardan gelen danışanlar için iyi bir danışman olurum.	①	②	③	④	⑤	⑥
31. Yorum ve yüzleştirme tepkilerimin bazen danışanların problemlerine yardımcı olacak şekilde özel tanımlamalar ve açıklamalar olmayabileceğinden endişeliyim.	①	②	③	④	⑤	⑥
32. Danışanımın problemlerini anlayacağıma eminim.	①	②	③	④	⑤	⑥
33. Danışanın çözüme ulaşabilmesi için somut hedefleri belirlemeye nasıl yönlendirebileceğimden emin değilim	①	②	③	④	⑤	⑥
34.	①	②	③	④	⑤	⑥
35. Danışanıma tavsiyede bulunabileceğimi düşünüyorum.	①	②	③	④	⑤	⑥
36.	①	②	③	④	⑤	⑥
37. Sosyo-ekonomik statüsü benden düşük biriyle etkili bir ilişki kuramayacağımdan korkuyorum.	①	②	③	④	⑤	⑥

Ek 4: Çok Kültürlü Psikolojik Danışma Yeterlikleri Ölçeği (ÇKPDYÖ) izni

From: "Ömer ÖZER" <omer_oz@anadolu.edu.tr>
To: "irfan korban" <irfankorban@hotmail.com>
Date: 4/16/2017 9:36:30 PM
Subject: RE: Çok kültürlü psikolojik danışma yeterlikleri ölçeğinin geliştirilmesi
Attachm ÖLÇEK MCC SON HALI.docx
ents:

Puanlama vs YÖK TEZ de mevcuttur ve tezim açıktır. Araştırmanız sonlandığında okumak isterim. Kolaylıklar dilerim.

From: irfan korban [mailto:irfankorban@hotmail.com]

Sent: Friday, April 14, 2017 11:04 PM

To: Ömer ÖZER <omer_oz@anadolu.edu.tr>

Subject: [SUSPECTED SERVER] Çok kültürlü psikolojik danışma
yeterlikleri ölçeğinin geliştirilmesi

Merhabalar Ömer hocam,

Prof. Halil EKŞİ danışmanlığında bir tez çalışması yürütüyorum. Çok kültürlü psikolojik danışma yeterlikleri ölçeğini madde ve puanlamalarıyla birlikte sizlerden talep edecektim. İlginize teşekkür ederim. İyi günler.

Ek 5: Psikolojik Danışman Becerilerini Ölçmek için Danışma Beceri Ölçeği (DBÖ) izni

From: "Basaran Gencdogan" <basaran@atauni.edu.tr>
To: "irfan korban" <irfankorban@hotmail.com>
Date: 9/27/2017 8:59:14 AM
Subject: Re: Danışan beceri ölçeği
Attachm ents: PSIKOLOJİK DANIŞMA BECERİLERİNİ ÖLÇMEK İÇİN DANIŞMA BECERİ ÖLÇEŞİ (2).ppt

Merhaba İrfan bey

Kaynak göstermek şartıyla geçerlik ve güvenirlik çalışmasını yaptığımız " Danışman Beceri Ölçeği" kullanabilirsiniz. Kongrede sunduğum power point sunusunu gönderiyorum. Ölçek sununun sonunda yer almaktadır.

Kaynak gösterimi:

Gençdogan, B. & Özpolat, A. G. (2007). Psikolojik danışma becerilerini ölçmek için Danışman Beceri Ölçeği. IX. Ulusal Psikolojik Danışma ve Rehberlik Kongresi, 17- 19 Ekim, İzmir.

Prof. Dr. Başaran GENÇDOĞAN

Atatürk Üniversitesi

K.K Eğitim Fakültesi

Psikolojik Danışma ve Rehberlik ABD Yoncalık-ERZURUM